

SZALKSZENTMÁRTON

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés
2. Szalkszentmárton bemutatása
általános településkép, településkarakter
3. Örökségünk
településképi szempontból meghatározó építészet, műemléki, táji és építészeti értékek, településképi jellemzők
 - Petőfi emlékház
 - Községháza
 - Református templom
 - Műemléki központ
 - Tornácos házak
 - Zöld foltok
 - Temetők
 - Itt élek, mesélek-mesélő fotók
 - Kulturális élet
 - Sportélet
4. Eltérő karakterű településrészek Szalkszentmártonon
Műemléki környezet
Helyi védettségű településközpont
Falusi lakóterület
Természeti környezet
5. Építészeti útmutató
Magasság
Tetőhajlásszög
Tetőforma
Telepítés
Színek
Terepalakítás
Kerítések
Kertek
Erkélyek, tornácok
Ajtók, ablakok
Homlokzatképzés
Részletek
6. Mai példák
7. Utcák, terek
8. Hirdetések, reklámtáblák

Szalkszentmárton címere 1842-ből való.

4 BEVEZETÉS

1

FÖLDÉT A FÖLDMIVES...

Földét a földmives felszántja,

Aztán beboronálja.

Képünket az idő felszántja,

De be nem boronálja.

Petőfi Sándor Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

Az ország minden településéhez kidolgozandó településképi arculati kézikönyvek és településképi rendeletek elkészítését *a településképi védelméről szóló* 2016. évi LXXIV. törvény, továbbá *a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló* 314/2012. (XI.8.) kormányrendelet írja elő.

Az arculatterv valaminek a jellegzetes külső képe, formája. Ehhez először a település ezer arcát kellett lencsevégre kapni. Településképi arculat az egész települést átható identitástudatra épül, Szalkszentmárton formálása is az identitás összegzésének figyelembe vételével lehetséges.

A kézikönyv, hiánypótló dokumentum, szemlélet formálására készült, olyan ajánlással, amely szubjektív elemeket is tartalmaz. Az alapvető cél az összeállítóknak, hogy a dokumentum társadalmi konszenzuson alapuljon, széleskörű törvényi felhatalmazás alapján készüljön, közérthető formában megközelítve az épített örökségünk alakításának módját Szalkszentmártonon. A kézikönyv nem tartalmaz tudományos részletességeket. Életszerű, használható dokumentum elkészítése volt a cél, a szakmai szemlélet megőrzése mellett a napi problémákra kívántunk választ adni, jó példák és ajánlások bemutatásával. A szemléletformálás érdekében jó példákat sorakoztat fel a kézikönyv. Az építés nem magánügy, közügy, egy-egy jó ház megépítése, felújítása, átalakítása mintaként szolgálhat. A kézikönyv több lakossági fórumon, a civil szervezetekkel, a polgármesterrel, a képviselő-testülettel, a polgármesteri hivatal dolgozóival, a lakossággal egyeztetve született, ahogy arra a partnerségi egyeztetésről szóló rendelet előírásai lehetőséget adtak.

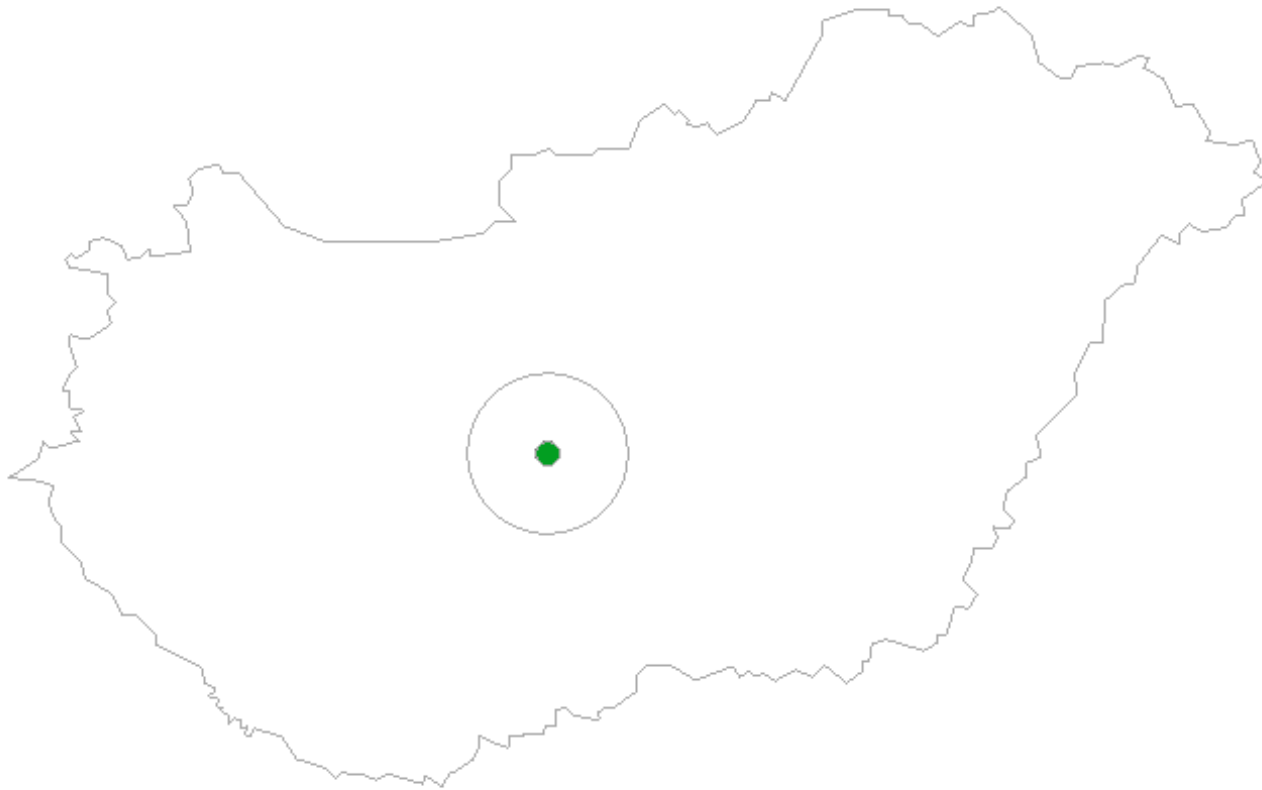
A kérdőív alapján a lakosok községüket Petőfi Sándorral, az Petőfi Emlékházzal azonosították.

Az új épületnek a tágabb és szűkebb környezetükbe illeszkednie kell, vagy a meglévő épület átalakításának úgy kell történnie, hogy megfeleljen részben az előírt műszaki mutatóknak, az illeszkedésnek. Kulturális számonkérés, feltárva a község eddig megőrzött értékeit, ami megőrzendő, lehet épített és természeti is. Talán, akinek kezébe jut az arculati kézikönyv, készletet érez megismerni, amit eddig nem látott, újabbakat felfedezni és hozzátenni, hiszen ez nem egy lezárt könyv, inkább egy megnyitott könyv, amit a törvényi előírásban is jelezték, hogy évente frissíthető.

SZALKSZENTMÁRTON BEMUTATÁSA

5

2

Szalkszentmárton rövid történeti bemutatása Szerző: Kovácsné dr. Weisz Boglárka

A mai Szalkszentmárton határában feküdt a középkorban Szalk falu, melynek eredete az Árpád-korra nyúlik vissza, amikor Szalki nemesek birtokolták.

A 14. század első felében az itteni birtokokat Szent Mihály templom felével együtt adományozás és vásárlás útján Becsei Imre szerezte meg. Becsei Imre barsi ispán emellett megvásárolta 1320-ban a Duna bal partján fekvő Szalk birtokból elkülönített Petlendet a szalki Szent Mihály templom másik felével együtt, majd 1324-ben a Szalktól elválasztott Beledülése (a későbbi Billyén) birtokot dunai halászzattal együtt. Petlend Lovászfölde és a veszprémi apácák birtoka, Szántó között feküdt, Beledülése pedig Petlend és Lovászfölde szomszédságában volt. Lovászt, mely az Árpád-korban a királyi lovászok faluja lehetett, 1324-ben már Szent Mártonnak szentelt templomáról Szentmártonnak nevezték, mely szintén Becsei Imre birtoka volt. A 14. század elején így került mind Szalk, mind Szentmárton és azok tartozékai (Beledülés, Petlend, Csabony, Szentlőrinc) a bátmonostori Töttös család birtokába. 1466-ban Bátmonostori Töttös László és Várdai István kalocsai és bácsi érsek testvéreké fogadták egymást, melynek értelmében Töttös fiú utód nélküli halála esetén Szalk, Csabony, Szentmárton, Beledülése és Szentlőrinc István érsek és unokaöccsei, Várdai Miklós fiai, Miklós, Simon, Mátyás és Aladár kezébe kerülnének. Töttös László 1468. évi halálát követően e birtokok ténylegesen a Gutkeled nembeli Várdai család birtokába jutottak. Amit csak megerősített az, hogy Töttös László lánya előbb Várdai Simon, majd annak halála után Várdai János felesége lett. Ez utóbbi házasságából származó unokája, Katalin Csábrági Erdődy Bálint felesége volt, így a 16. század elején Szalk és Szentmárton birtokosaként az Erdődyek is megjelentek.

A budai szandzsák 1546 és 1590 között készült összeírásai szerint Szalk szpáhi birtok volt, míg Szentmárton 1562-től szultáni hász-birtok, és mindkét település lakosság száma folyamatosan növekedett ezen idő alatt, de a két település közül Szentmárton számított a jövedelmezőbbnek. Ugyanezen forrásból tudjuk azt is, hogy 1580-ban már Szentmártont Szalkszentmártonnak hívták. Szalk területéről a lakosság a 16–17. század fordulóján költözhetett át Szalkszentmártonba, mert 1610 körül Szalk „Szalky Szent Martony” pusztájaként szerepel Csabony és Szentlőrinc mellett. 1860-ban Kucsera József jegyző szerint a szalkiak és a csabonyiak a dunai árvizek és a török sajkások támadásai miatt költöztek a Dunától távolabb fekvő Szentmártonba. A település első ismert pecsétje 1624-ben készült, amelyen a ZOLK SZENT MARTON PÖCSETE † felirat található. A hosszúkás pecsét belterét cifra pajzs tölti be, melyen egy szívből hármas ágú s virágú növény sarjad ki, s a felső virág mellett két csillag található. A 17. században Várkonyi Amadé család és a Balassa család kezébe került a falu.

A szalkszentmártoni uradalmat (Szalk, Csabony és Szentlőrinc pusztákkal) 1790-ben a Festetics család vásárolta meg, és ők lehetnek azok, akik kijárták a mezővárosi címet a településnek, amellyel 1876-ig éltek. A 18. század legvégén 311 ház állt a településen, és 2175 lakos élt itt. 1863-ban Széchenyi Kálmán birtokába került. A 20. század elején Vigyázó Sándor és Dombovits Dávid és Ignác bír nagyobb birtoktesttel a településen. Az első világháborúban közel száz hősi halottat veszít a falu, 1918–19 viharos hónapjait viszonylag nyugalomban vészték át az ott élők, csak Homokszentlőrinc pusztáról van adat radikális uradalmi földfoglalásról 1919 januárjából.

A két világháború közt már hitelszövetkezet, kereskedelmi és iparos egyesület, és két negyvennyolcas kör, valamint gazdakör is működött a községben. 1928-ban a szalkszentmártoni mintegy 5500 holdas terület, a Vigyázó-örökség részeként a Magyar Tudományos Akadémiához került. A második világháborúban már száznál több szalkszentmártoni halt meg, de a front a községen vérontás nélkül vonult át. 1945 tavaszán az Akadémia birtoka beleesett a földosztásba, és ott alakult meg az első termelészövetkezet is 1949-ben. Az 1950-es megyerendezés során Szalkszentmárton Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye helyett Bács-Kiskun megyében fekvő településsé vált. 1963-ban a Szalkszentmártonhoz tartozó Szalki szigetet Dunaújvároshoz csatolták, amely valójában már 1950-től a Dunaújvárosi tanács kezelésében volt. 1990-ben tizenegy képviselővel alakult meg Szalkszentmárton Önkormányzata, 2010-től a képviselők száma hat főre csökkent.

SZALKSZENTMÁRTON TELEPÜLÉS SZERKEZETE, JELLEMZŐI

A jórészt kedvező táji környezet és az azzal harmóniában alakult településkép, a hangulatos kanyargós lakóutcák, zöldfelületek az utcák között és a vízfelületek kedvező lakókörnyezetet biztosítanak. 1998-ban elnyerte az "Év faluközpontja" díjat, 2000. évben az "Európai Falufelújítási díj 2000" különdíját, valamint a "Virágos Magyarországért" díjat.

A község egyik legfőbb értéke a hangulatos, nyugalmas falusi jellege. Ami a faluközpont műemléki jellegű részének, valamint a halmozos (szabálytalan telekosztás) kistelkes, majd nagytelkes szintén szabálytalan telekosztásnak köszönhető, ezt hosszú távon is meg kell őrizni. Az új telekosztások mérnöki szabályos telkekből állnak. Kis számú, 20-30 db teljes közművesített telek mellett sok faluképileg megőrizendő, főleg tornácos, rossz állapotban lévő épület vár gazdára. Nincs nagy betelepedési kedv, ha ezeket a szalkszentmártoni életterési értékeket feltárnák a három gazdasági centrumban, de főleg Dunaújvárosban, börze szintű bemutatással, hátha lehetne egy ittmaradási, ideköltözési kedvet elindítani. A helybeli fiatalok kedvezményes házhoz jutása, egy-két tornácosház mintaszintű felújításával, amit erkölcsi megbecsülés jeleként tábla kihelyezéssel is lehetne jelölni.

A település központjában, a Petőfi téren az ott helyt kapott funkciók és a kialakult, folyamatosan fejlődő központi intézményi, szolgáltatási, közösségi funkciókat ellátó közösségközpont alakult ki. A főtéren kistermelői piac és kereskedelmi épületek állnak.

A település külterületén építési tilalom van. A faluban bejegyzett gazdasági társaságok száma kicsivel 100 db fölött van. Kisebb-nagyobb gazdasági társaságok, főleg a szolgáltató és mezőgazdasági szektorban. 10-15 éves távlatban a működő kavicsbányák kitermelés felhagyása után a falu javára szabadidő-sport-horgász központot alakíthatnak ki, ami a tulajdonosok akarata is.

Az infrastruktúra jónak mondható, teljes közmű hálózata kiépült.

Szalkszentmárton, az Alföld Solti-sík északi peremén helyezkedik el. Szalkszentmárton község Bács-Kiskun megye Kunszentmiklósi járásában található. Lakók száma: 2840 fő, területe: belterülete 316 ha, külterülete 7830 ha, zárkert 62 ha.

A Kiskunsági Nemzeti Park közelsége, a környezeti elemek kedvező állapota, a Duna és az azt kísérő ártéri erdőség és a Kiskunsági főcsatorna harmonikus táji környezete a község lakókörnyezetének kedvező hatást biztosít. Cél, hogy hosszú távon is meg szeretnék őrizni ezt az adottságot. A Dunától 3 km-re, az összekötő út mellett kavicsbányák vannak, így több tó is kialakult, ami a horgászoknak egy paradicsom.

Szalkszentmárton három gazdasági centrum térséghez kapcsolódik, az erős helyi gazdasággal rendelkező az új hídon, Pentele hídon 25 km-re lévő Dunaújváros, a 60 km-re lévő dinamikus megyeszékhelyhez Kecskeméthez, valamint a szintén 60 km-re lévő Budapesti Agglomerációhoz is kapcsolódik, a közlekedési irányok biztosítják mindezt. Az 51-es út a lakott terület kis részének a szélét érinti, két bekötő út jó megközelíthetőséget biztosít Szalkszentmártonnak, ennek köszönhető a település csendes, nyugalmas lakókörnyezete.

KÖZLEKEDÉS

A község nyugati határában halad az 51-es főút. A település körülbelül 3-4 kilométerre van a Dunától. Szalkszentmártontól a Dunáig az ártérben kavicsbányászattal foglalkoznak. Több tó is kialakult a kavicskitermelés folytán, horgászatot kedvelők kitűnő kirándulóhelye.

2007-ben a Kunszentmiklós-Dunapataj vasútvonal megszűnt, azóta a község csak autóbusszal közelíthető meg. A sínek és az állomás még létezik.

A Kalocsa-Kunszentmiklós, Dunaegyháza-Kecskemét és Kunszentmiklós-Dunaújváros járatainak, valamint a Budapest-Kalocsa és Budapest-Baja járatainak köszönhetően a környező nagyvárosok jól megközelíthetőek.

A kompjárat a híd megépítésével egyidejűleg megszűnt.

Kerékpárút a töltésen Tass és Dunavecse között kiépült. A tervben szerepel a kavicsbánya területét érintve az 51-es útig tartó leágazása. A további kerékpárút kialakítására nagy a lakosság igénye.

ÖRÖKSÉGÜNK

SZALKSZENTMÁRTON | ÖRÖKSÉGE: A falu épített, tárgyi, természeti, kulturális örökségének megismerése alapján ajánlást lehet tenni a jövő építésére. Az elődök jó gondolatait továbbra is felhasználva, ha egy kicsit leporolva is. Segítséget adtak az ITT ÉLEK ÉS MESÉLEK fotói: tornácos parasztházak előtti ünneplő család, vízimalmok, szárazmalmok. A képeken szereplő emberekről egy szilaj emberi tartás olvasható le, mint az oly jellegzetes tornácos épületekről is. A régi fotók és új fotók, beszélgetések alapján próbálunk egy településképet kialakítani Szalkszentmártonról. Helyszíni fotó közel 1500 db készült az eltelt hónapokban. A felmérés alapján Petőfi Sándor, artézi kút, csendes falu, Körtő, civilszervezet szavak jutnak a helyieknek eszükbe a falujukról.

Mi marad meg az épített környezetből az átutazónak? Petőfi emlékház, Református templom, a zezzugos utcák, változatos tornácos házak, artézi kút, zöldszigetek, gabonatáblák stb.

1928.
Pamúli Bálról és Balla Eszter (Csuhá Bálról)

SZALKSZENTMÁRTON | 2016 augusztusi hír: **A Vatyá-kultúrához tartozó, bronz- és avar kori urnatemető feltárása zajlik Szalkszentmárton külterületén. Nagyméretű bronzkardot is találtak az egyik halotti urna mellett.** A halottak hamvait és csontmaradványait nagyméretű agyagurnákba helyezték, majd viszonylag kis gödrökbe temették.

PETŐFI SÁNDOR EMLÉKHÁZ-MŰEMLÉK

törzsszáma:643-Petőfi tér 14.

Szalkszentmártoni Petőfi Sándor Emlékiállítás található benne

Utcavonalra és az É-i telekhatárra épült, L telekhatárra épült, L alaprajzú, földszintes, felső csonkakontyolt nyeregtetős klasszicista lakóépület mészárszékkal és ivóval épült. K-i, utcai homlokzatának D-i sarkához falazott, pilléres kerítés csatlakozik, néhány lépcsőfokkal megemelt gyalogkapuval és kocsithajtóval. Az utcai homlokzat hét tengelyes két nyílása körül ornamentális festés töredékei. 7. tengelyben modern nagyméretű ablak a mészárszék egykori szegmensíves bejárata helyén, a többi tengelyben téglalap alakú osztott ablakok. Az épületen végigfutó kb. 1 m magas lábazat. Az épület udvari homlokzatain faoszlopos tornác. Az É-i, udvari szárny tornácról nyíló folyosóján felirat: HN 1810. A K-i, utcai szárny kéttraktusos elrendezésű, négy szoba, szabadkéményes konyha, csehsüveg boltozatos pitvarral, gerendás deszkamennyezetes ivó, végül mészárszék. Az egykori mészárszék utcai bejárata körül, illetve a középtengelyben vörös dekoratív festésnyomok. Az udvari szárnyban egykor füstölő, ma irodák. Korábbi épület felhasználásával épült 1810-ben. 1844-1846 között Petrovics István, Petőfi Sándor édesapja bérelte. Az udvaron közepén 10 oszlopon álló nyitott kocsiszín: falazott négyzetes pillérek, fölöttük mindkét végén kontyolt nyeregtető.

REFORMÁTUS TEMPLOM-MŰEMLÉK

A tér közepén, magaslaton, szabadon álló, barokk, református templom, téglalap alakú hajóval, a hajó rövidebb oldalához csatlakozó négyszögletes toronnyal, a másik rövidebb oldalához csatlakozó, alacsonyabb, szintén négyszög alakú és a karzat feljáratát rejtő kisebb melléképülettel, valamint a tér felé néző hosszanti oldal közepéhez csatlakozó négyszögletes bejárattal. A templomtér felé néző két végén I. és II. világháborús emlékmű. A torony bejárata fölött építési emléktábla: 1767. A hajó hosszanti homlokzatain kosárvíves záródású vakárkásor. Csehsüveg boltozatos belső tér, a hajó két végén karzattal. Berendezés: jellemzően 18. század második fele, 19. század: szószék: 1776; Mózespad: 1776, 1891-ben megújítva; zárt ülőrész: 1827. Orgona: 1862 (Komornyik Ferdinánd). 1767-ben megépült a torony az első emeletig, 1775-ben a templom hajója, 1785-ben a torony második emelete, 1805-ben a Ny-i oldalra az előcsarnok. 1812-ben a tornyot javították (Bokor Máttyás ráckevei építőmester).

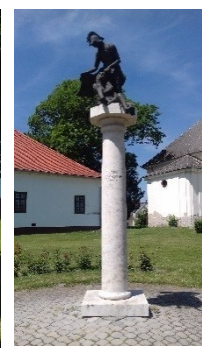
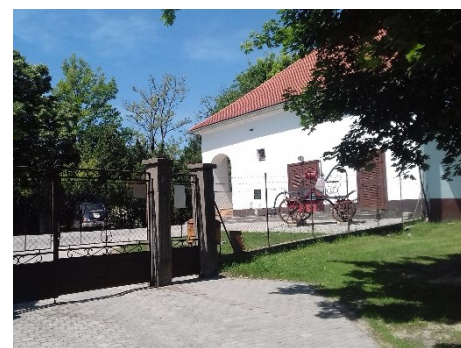
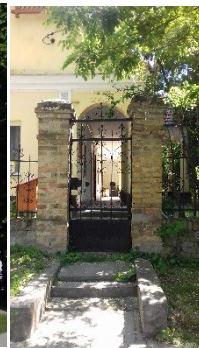
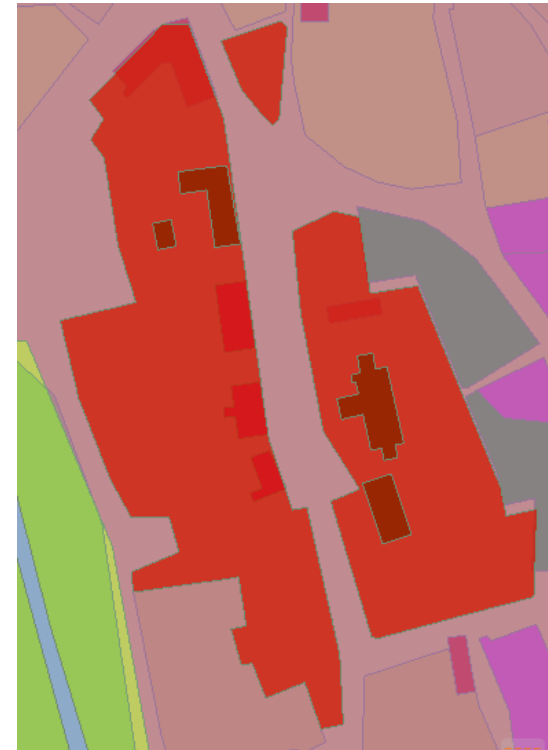
KÖZSÉGHÁZA-MŰEMLÉK

1842-ben épült klasszicista stílusban, magaslaton áll, Petőfi térrel, Jókai utcával, Damjanich utcával, valamint közparkkal határos, megközelítése két irányból lehetséges. Nyugati irányba tornáccal nyitott, mellvédes pillérekkel. Az alápincézett, boltozatos részt 1710-ben építették, majd 1842-ben építették át jelenlegi tornácos résszé, azóta megőrizte formáját, ami téglalap alakú földszintes, kontyolt tetős épület, jó állapotban, állandóan gondozott kerttel. Községházaként alakították ki, azóta így működik. Belső udvara beépített, a helyi tűzoltóság kapott helyet benne. Szükséges bizonyos részeket visszabontani, nem odaillo előtető.

MŰEMLÉK KÖRNYEZET

A lehatárolt terület a műemléki környezet, ami magába foglalja a három műemlék épületet, azaz a Községházát, a Petőfi házat, a Református templomot, s annak tágabb környezetét.

TORNÁCOS ÉPÜLETEK

A településen meglepően sok és funkciójában megmaradt tornácos épület van. Ezek a változatos oszlopialakításukkal a falukép szempontjából meghatározó építészeti elemek.

TEMPLOM-RÓMAI KATOLIKUS, KERESZTEK

1959-ben szentelték fel a szalkszentmártoni római katolikus templomot, korábban egy vályogház szolgált kápolnaként. 1961-ben szentelték fel Szent Márton tiszteletére. A freskókat Kemény László festőművész készítette. A templomot nem zárták le toronnyal az eredeti terv szerint, majd 1990-ben elkezdték a torony építését és befejezték 1996-ban.

A templom mellett a kis téren egy régi kőkereszt áll, még egy található egy magánház udvarán, valamint egy a református temetőben és egy a katolikus temetőben.

TEMETŐK

Szalkszentmárton területén két felhagyott temető van: a Csabonyi területen az 51-es út mellett, valamint a település északi részén, a Béke utcában, mindkettő védett terület a síremlékekkel együtt.

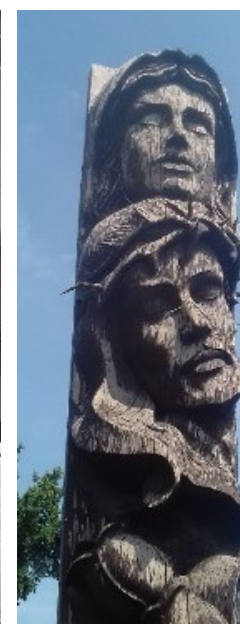
Érdeemes lenne egyenként dokumentálni a fafejfákat, síremlékeket.

A református és katolikus temető jelenleg egy területen van, régi kopjafákkal és új síremlékekkel. A régi gémeskút is megvan.

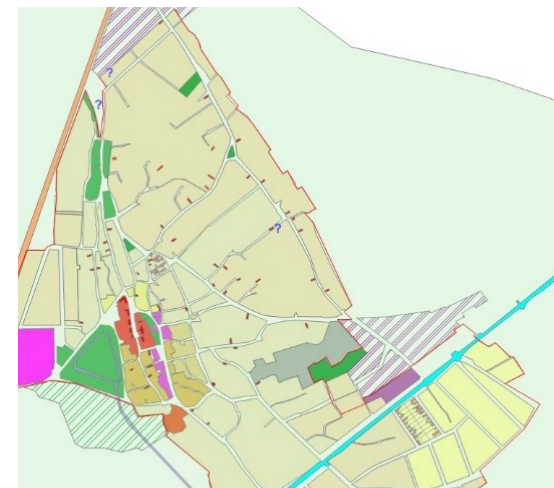

KÖZTÉRI SZOBROK

Szalkszentmárton területén szép számban vannak szobrok, pár darab az utóbbi időben készült el. A Szent Márton-szobrot 2000-ben avatták fel a központban. A Munkácsy-díjas Marton László több szobrot is készített Szalkszentmártonnak, egyik alkotása, a világháborúban elesett hősöknek készült, 210 nevet felsoroló 1996-os páros emlékmű.

ZÖLD TERÜLETEK A HALMAZOS UTCÁK TALÁLKOZÁSÁNÁL

KISTERMELŐK

Örökségünk részét képezik a helyben készült kistermelői termékek is. Ilyenek: méhészet, két savanyító kisüzem is van, tejtermelő és sajt készítő, számuk reméljük, gyarapodik. Nem igényelnek nagy területet, ezért a többségük a lakóépület melletti melléképületben alakította ki az előírásoknak megfelelő kisüzemét. Egyre több terméket állítanak elő, amit a kistermelőknek kialakított piacrészen is tudnak árúsítani.

ITT ÉLEK, MESÉLEK

Közösségformáló könyv született, sok-sok beszélgetéssel, az elfelejtett fotók felkutatásával. A könyv összeállítója megmozgatott sok-sok embert, talán az utolsó pillanatban. Vajon maradt még a fiókok mélyén, padlás sarkában újabb fotó, amiről mesélni lehet? Összetartó ereje van egy ilyen munkának a közösség életében.

KULTÚRA, SPORT, EGYESÜLETEK

Két néptáncsoport működik:

A Szalkszentmártoni Szederinda Néptánc Egyesület, és a Szalkszentmártoni Néptánc Egyesület.

Céljaik: Hagyományaink, kulturális értékeink megőrzése, helyi értékek felkutatása és megőrzése; néptánc, népzene, néphagyomány tanítása, terjesztése, népszerűsítése, a magyar kultúra ápolása, a felnövekvő nemzedék mozgáskultúrájának fejlesztése.

Kulturált Környezetünkért Szívvel Egyesület Szalkszentmárton (röv.: KÖSZI)

Faluszépítő egyesületként szervezetünk megalakulása óta arra törekedtek, hogy minden évben egy-egy lépéssel közelebb kerüljenek a kulturált, tiszta, virágos falukép kialakításához. Több munkát is elvégeztek, ezek közül a legnagyobbak: a Kresz-parkban kicserélték a táblákat; két díszes hirdetőtáblát állítottak fel; három pihenőparkot alakítottak ki, egy negyedik folyamatban van; 20 kukát állítottak ki a településen; a falutáblánál két köszöntőtáblát helyeztek el; egy díszes buszmegállót létesítettek; a Kresz-parkban felnőtt „játszóteret” alakítottak ki; biciklitárolót vettek a játszóterekhez; egy kosárlabda palánkot emeltek. A tornácos házak megmentését fontos feladatnak látják, ehhez a szabályozókat támogatnák.

Szalkszentmártoni Önkéntes Tűzoltó Egyesület A Szalkszentmártoni Önkéntes Tűzoltó Egyesület 1928-ban alakult, jelenleg harminc tagja van. A tagok közül 11 szakképzett, bevethető tűzesetek, balesetek esetén.

Szalkszentmártoni Polgárőr Egyesület A Szalkszentmártoni Polgárőr Egyesület 1992. június 15-én alakult, jelenleg 42 tagja van, melyből 4 fő a lovas tagozatnál teljesít szolgálatot. A szolgálatok teljesítésére Lada Niva szolgálati autót, és két kerékpárt tudnak használni. 2016-ban Polgárőr Község címet és Közlekedésbiztonsági díjat kapott tevékenységüknek is köszönhetően a település. A KRESZ parkban évente több alkalommal várják a kicsiket közlekedésbiztonsági programokkal.

Szalkszentmártoni Nyugdíjasklub Céljuk összefogással olyan közösséget megteremteni, ahol mindenki jól érezheti magát. A rendelkezésükre álló lehetőségekkel szervezik a klubéletet: különböző kulturális programokat, előadásokat, műsoros rendezvényeket, a szabadidő hasznos eltöltését ill. önfeladattal kapcsolódást szeretnének biztosítani a klub tagjainak.

Korszerűbb Iskoláért Szalkszentmárton Alapítvány Fő törekvésük a népművészet és hagyományörzés területén elmélyíteni a gyerekek ismereteit, hogy fontosnak érezzék magyarságukat és büszkéek legyenek a gyökereikre.

Ennek tükrében szeretnék bővíteni a jövőben tevékenységeik körét a népi kultúra, magyar népi műveltség irányába.

Korszerűbb Óvodáért Szalkszentmárton Alapítvány Legfőbb céljuk az óvodás gyerekek színvonalas nevelésének támogatása, a testi és szellemi képességeik kibontakozását segítő eszközök vásárlásának segítése. Az egészséges életmód és a természet szeretettetésére történő nevelés szintén hangsúlyos szerepet kap feladataik között.

Kedves szalkszentmártoni lakos!

Köszönjük, hogy kérdőívünket elolvassa és szíves pár percet a kitöltésére. Töltheti online az arculatméri kérdőívünknek készítéséhez fontos az Ön véleménye.

A tervezési munkánkhoz figyelembe szeretnénk venni.

Kérjük, hogy a kérdőívet 2017. június 20-ig küldje el a szalkszentmarton.arculat@gmail.com e-mail címre, vagy dobja be a polgármesteri hivatalban elhelyezett gyűjtő urnába.

1. Miert szeret Szalkszentmártonban lakni?

Csendes falu	15
Közel van Dunajvízros	6
Bérlők is itt laknak	9
Rokonok is itt laknak	12
Jó a közlekedés	12
Fejlesztés	13
Szép a természet	8
Kedvező ingatlan ár	3
Tör házasodtam	5
Egyéb:	

2. Melyik részén lakik Szalkszentmártonnak?

Bérlérvíz	17
Bérlérvíz	3

3. Ön szerint mi a legnagyobb értéke Szalkszentmártonnak?

- > hogy, kis közösség
- > központ
- > közösségi összetartás
- > a közösségi szellem
- > megmaradt sílőtérség
- > Nálam ez a falu világ közepe. Legnagyobb érték, hogy a lakosság össze tud tartani, ha a cél fontos és értékes!
- > történelmi folyamatos település
- > az ősszafogás
- > az ősszafogás
- > nyugalom, földrajzi elhelyezkedés
- > maga a település és lakosai
- > közösség
- > kulturális örökség, faluközpont
- > a központ
- > Petőfi Múzeum

4. Milyen lakik Szalkszentmártonon ?

1 éve	
5 éve	
10 év, mint 5 éve	9
Itt születtem	11

12. A kérdőívet kitöltő személy adatai, hogy látható legyen a különböző, ez alapján felállítható csoportok véleménye miben tér el.

Néve:	
férfi	4
nő	15
Születési év:	
1964, 1994, 1978, 1974, 1975, 1975, 1990, 1967, 1982, 1933, 1983, 1978, 1962, 1957, 1961, 1982, 1976, 1967, 1969,	

Legmagasabb iskolai végzettsége:

sem végzet általános iskolát	-
5 általános	-
8 általános	2
érettségizett	10
szakmunkásképző	5
főiskola	2
egyetem	1

Foglalkozása:

fizikai dolgozó	3
szellemi dolgozó	4
üzemi vezető	1
vállalkozó	6
nyugdíjas	-
közalkalmazott	6
közfoglalkoztatott	2
gyelesen gyedben van	-
munkanélküli	-

Köszönjük, hogy kitöltötte a kérdőívet! Ha bedobja, vagy elküldi e-mailben, esélye lehet nyereményekre. A beküldők között kiemelünk könyveket és egyéb ajándékokat.

5. Szabadidejében milyen tevékenységet művel legszívesebben?

Kerékpározás	15
Sportolás általában	5
Számítógépezés	4
Rokon és barátlátogatás, unokálás	10
Olvasás	6
Kézműves munka (papírfonás, mészalkácsi készítés, horgolás, fargás, festés, barkácsolás, fotózás, egyéb:)	5
Belföldi-külföldi utazás	8
Borászás	2
Túrázás-gyaloglás, kerékpártúra, kocsival, motorral, lóval	4
Extrem sport	
Teremsport, (kajak, kenu, karate)	
Kulturális program, színház, koncert	10
Nyugdíj	3
Érdeklődő foglalkozás	4
Sakk	

6. Szívesen részt venne szalkszentmártoni kerékpártúrán?

Nem	7
Igen, akkor a következőkkel:	
regi lakos megfektetése	6
Bemutató farmok megismerése	5
Természervelemény terület megismerése	9
Csak így:	10

7. Értékeli Szalkszentmártont és környékét? Mi az Szalkszentmártonon, amiben személyesen képz tenni?

Felhérség, és gondozás háza előtt az utcában: vegyes felület, csak gyönyörűvé,	11
Üdkezendőség	10
Környezet felügyelete	6
Anyagi hozzájárulás	4
Járda rendezetlenség	5
Évszáz év elteremtés kialakítása	6
Közös probléma megoldás szűk lakókörnyezetben,	9

8. Értékeli az alábbiakat 0-5 kg

	1	2	3	4	5
Közlekedés 0 1 2 3 4 5	2	3	5	8	2
Közműves vendégszolgák 0 1 2 3 4 5	-	1	3	7	9
Utazás, utólagosutazás 0 1 2 3 4 5	-	1	8	9	2
Közművesi állapota 0 1 2 3 4 5	-	1	3	8	8
Információval való ellátottság 0 1 2 3 4 5	-	1	5	9	5
Levegő tisztaság 0 1 2 3 4 5	1	2	5	6	6

9. Ön szerint milyen gazdasági fejlődés illik leginkább települése és környéke jövőjébe?

Hagyományos lakókörnyezeti fejlesztés	5
Itt: szelvényes 700m?	7
Központi fejlesztés 1000m?	8
Legnagyobb fejlesztés 1000m?	
Régi Szalkszentmártonra jellemző tornácos házak tulajdonosainak felújítás ösztönzése	9
Nagyobb vállalkozások bevonása a fejlesztésbe	3
Kis vállalkozások fejlesztése szavazón, olcsószolgálat, állattenyésztés, fűszek, szőlőszőlő, méhészet, kézművesek, kézföldelő,	7
Pharmax fejlesztése, kisebb strand, szanatórium	
Lakóközösségek bevonása fejlesztésbe	6
Kerékpár utak fejlesztése, bérlérvíz, szanatórium települések felújítása	13
Intenzív idegenforgalom fejlesztése	6
Egyéb:	

10. Kérjük írja meg mi az a hét dolog amit szeretne

- lakóhelye környékén:
- > pihenési fejlesztés, strand, szanatórium
 - > normális utat a kis utcákban
 - > közvilágítás
 - > munkahely
 - > idegenforgalom fejlesztése munkahelyek
 - > jó út
 - > járdák
 - > uszoda
 - > a Bacsó – Kosztuth u. keresztelődésében lévő park szépítését.
 - > kerékpárút több munkahely munkahelyi lebontás
 - > járdák közbiztonság

Szalkszentmárton területén:

- > szabadidősport, szervezeten
- > szanatórium
- > sportcsarnok
- > szociális otthon
- > idegenforgalom fejlesztése, munkahelyteremtés
- > aszfaltozott utak
- > strand
- > strand-uszoda
- > rendszeresített sportcsarnok
- > a falu központjában lévő romos felújításra váró házak felújítása
- > sportcsarnok
- > lakosok otthonai
- > munkahely
- > modernebb iskolát
- > rendszeresített
- > családi programok

11. Ha egy dologgal azonosítani kellene Szalkszentmártont, mi jutna eszébe

- Önök:
- > Ártási kút
 - > Mímdenki mindent jobban tud máról, mint azt az illető saját magáról.
 - > szőlőfalum
 - > szőlőfalum
 - > Petőfi Sándor
 - > Ártási kút
 - > Ártási kút
 - > Kerek tó
 - > Petőfi Sándor
 - > jól működő civil szervezetek
 - > Petőfi múzeum
 - > a környék legjelentősebb faluja
 - > Petőfi Sándor
 - > kedves falu

mindenkinek:

- > falu tisztasága
- > Petőfi múzeum
- > Petőfi Sándor
- > Petőfi m szőlőt
- > Petőfi ház
- > Ártási kút
- > Petőfi Sándor
- > Petőfi Sándor
- > múzeum
- > ékszerdoboz
- > faluközpont, Petőfi múzeum hangulata
- > Petőfi Sándor
- > több program

Kérdőív kiértékelése: a válaszadók, igaz nem nagy számban töltötték ki a kérdőívet, de látszik, hogy szeretik a falujukat. Felmerült a kerékpárút, strand hiánya, szabadidősport iránti érdeklődés.

Szívesen részt vennének faluszépítő munkában.

Amióta a Kulturált Környezetünkért Szívvel Egyesület Szalkszentmárton (röv.: KÖSZI) létezik, meglátszik a fejlődés (pl. kulturált köztéren felállított szobrok, elindították az igényes környezet iránti szeretetet és a tenni akarást).

TELEPÜLÉS ÉRTÉKTÁR

Épített környezet:

- Díszkapu és Házasságkötő terem
 - Szalkszentmártoni Petőfi Sándor Emlékkiállítás épülete
 - Római Katolikus Templom
 - Szalkszentmárton Faluközpont
 - Szalkszentmárton Községháza
 - Szalkszentmártoni Református Paplak
 - Szalkszentmárton Református Templom
- Javasolt a tornácos épületek felvétele, az Örökségvédelem hatástanulmányt alapul véve

Ipari és műszaki megoldások:

- Ártézi kút

Kulturális örökség:

- 56-os emlékmű
- Aradi vértanúk emlékműve

- Az emlékkiállítás tárgyi anyaga
- I. világháborús emlékmű
- II. világháborús emlékmű
- Márton napi kopjafa
- Múzeum baráti kör emléktáblája
- Szalkszentmártoni Önkéntes Tűzoltó Egyesület
- Petőfi Emléktábla
- Szalkszentmártoni Petőfi Sándor Emlékkiállítás Épülete
- Petőfi Sándor Emlékmúzeum Baráti Köre Szalkszentmárton
- Petőfi szobor
- Római Katolikus Templom
- Szalkszentmárton Községháza
- Szalkszentmárton temető Papp domb
- Szalkszentmárton Református templom orgonája
- Szalkszentmártoni Református paplak
- Szalkszentmártoni Refotmátus templom
- Szent Márton püspök szobra
- Úttörőcsapat emléktábla

Turizmus:

- Petőfi Emléktábla
- Szalkszentmártoni Petőfi Sándor Emlékkiállítás épülete
- Petőfi Sándor Emlékmúzeum Baráti köre
- Szalkszentmártoni Református Templom
- Úttörőcsapat Emléktábla

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉS RÉSZEK

- Műemléki környezet vegyes közsintézmény
- Helyi védettségű településközpont régi központ vegyes, közsintézmény, lakóépület, gazdasági terület
- Falusias lakóterület vegyesen halmos, nagytelkes, mérnöki osztású
- Természetközeli környezet Csabonyi és Homokpusztai rész

2 helyi védettségű település központ

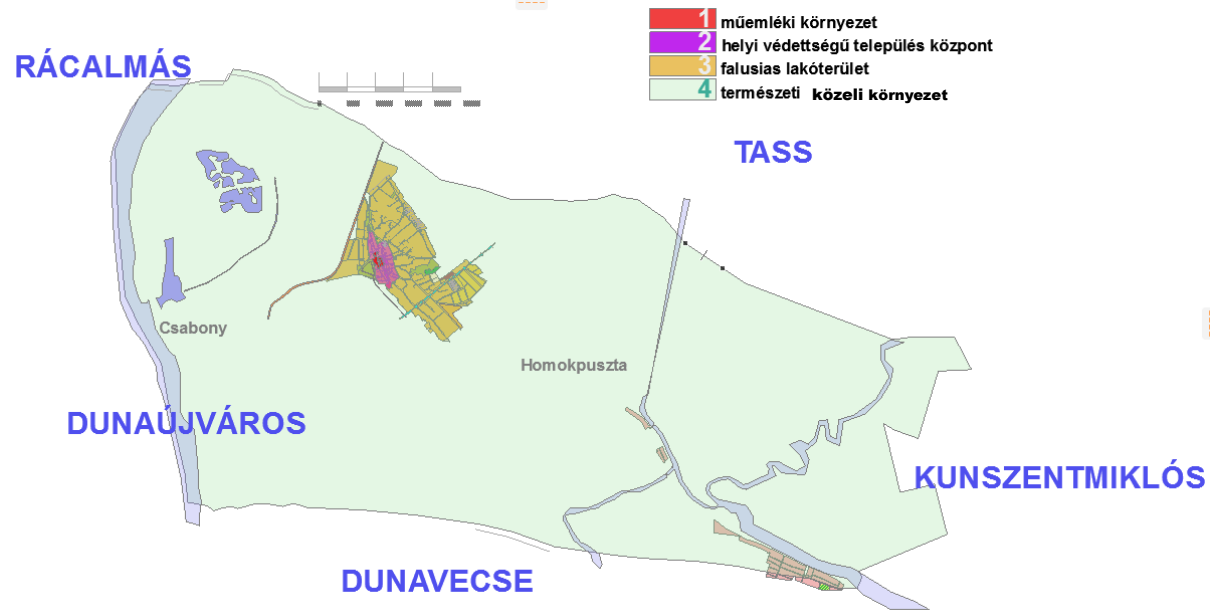
1 műemléki környezet

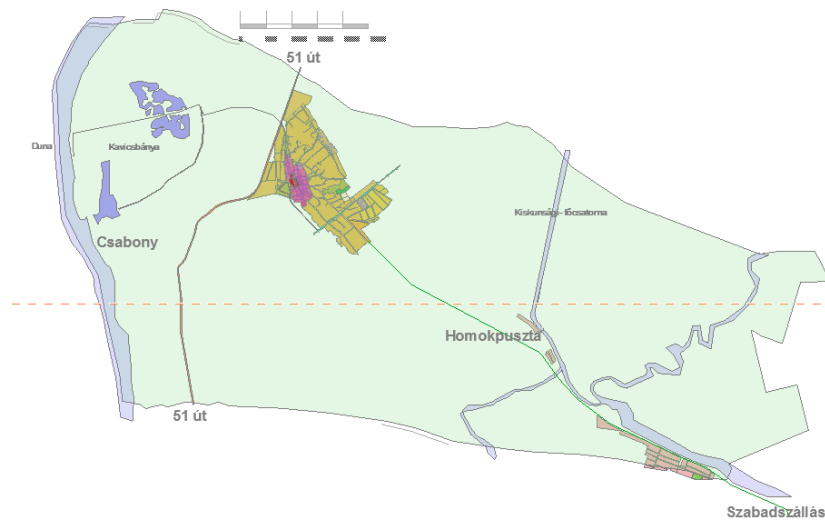

3 falusias lakóterület

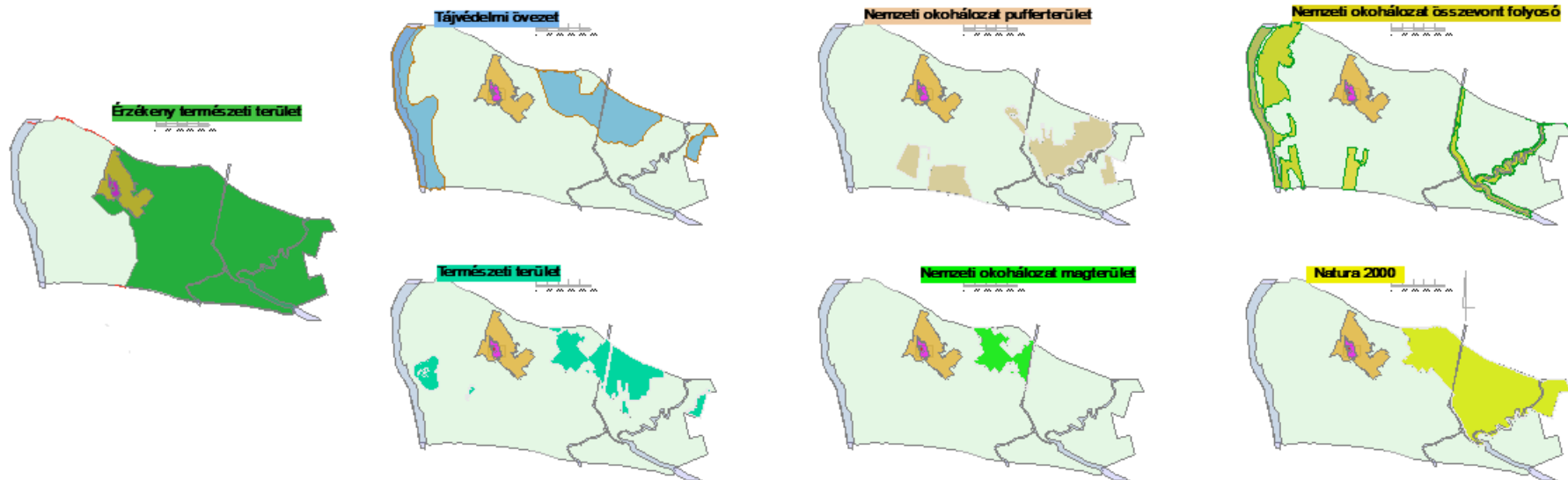
4 természetközeli környezet

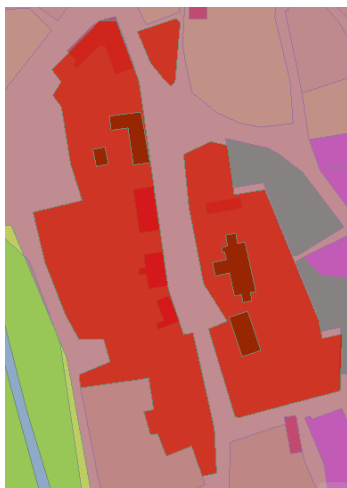

A KNPI TERÜLETI LEHATÁROLÁSAI

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezetéhez tartozó területek – azok természeti értékei, illetve a természetközeli jelleg által meghatározott tájkarakter miatt, vagy a jellegzetes tájhasználatra tekintettel – a településképet meghatározó településkarakternek tekinthetők. A természetvédelmi szempontú kijelölés alatt álló területek természeti állapotának megtartását, javítását, a településképet meghatározó településkarakter minőségének megővését, a kilátás- és rálátásvédelem megvalósítását. A KNPI megadott lehatárolás szerint: *az országos természetvédelmi oltalom alatt álló területek, a Natura 2000 területek, az országos ökológiai hálózat övezetei és a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek övezete „védett” vagy „településképi szempontból meghatározó terület”*

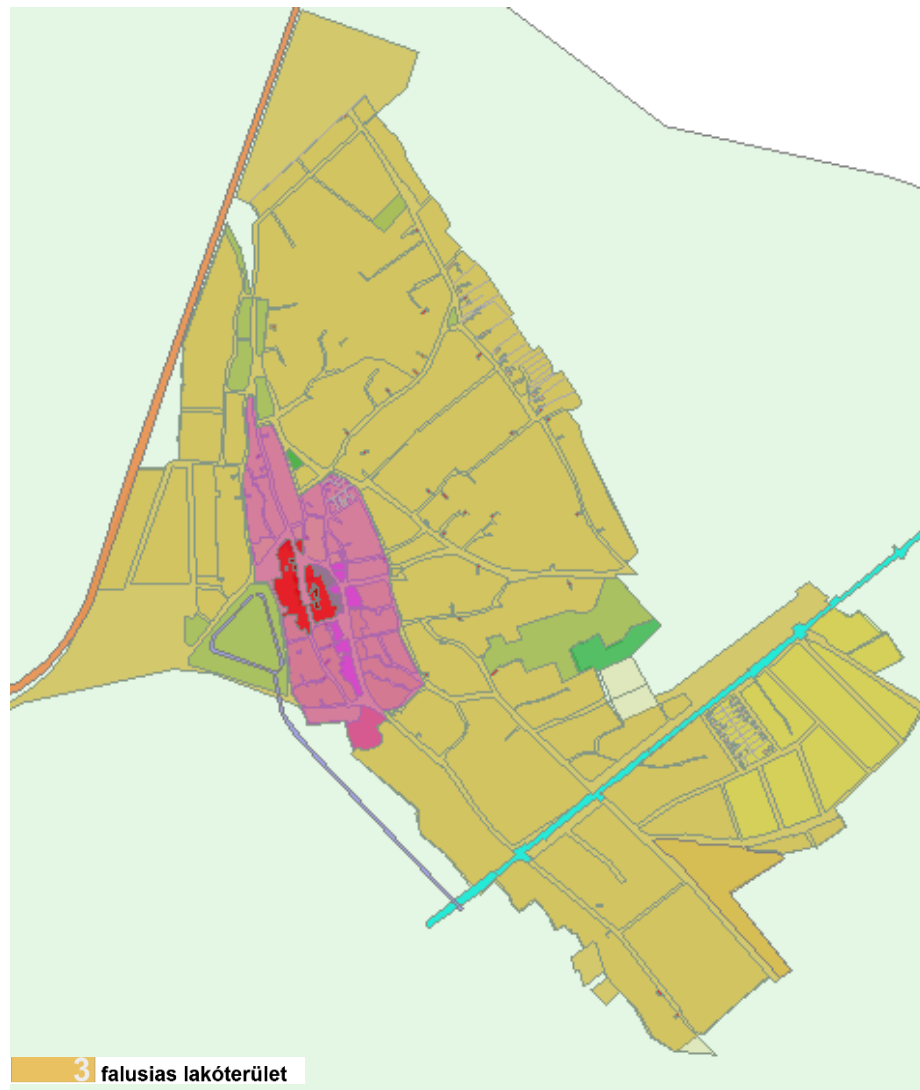

1 műemléki környezet

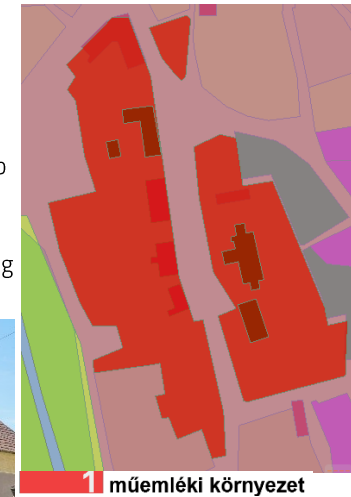
2 helyi védettségű település központ

3 falusias lakóterület

MŰEMLEKI KÖRNYEZET-TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSKÖZPONT

A műemléki környezetben a hosszan elhúzódó Petőfi téren 3 db műemlék van, Petőfi Sándor emlékkiállítás, Református templom, Községháza. Itt található a Petőfi szobor, I. világháborús, II. világháborús szobor, Szent Márton szobor is. Az 1928-ban készült artézi kutat közadakozással 2012-ben helyreállították, ami a főút mellett a tér északi sarkán van. Az utcai bútorok, kertészeti elemek a 70-es évekből, gondozottan megmaradtak, kerítések szép téglapilléres, kovácsoltvas betétekkel, melyek felújításra szorulnak. Szépen gondozott, fásított környezet, a kisebb szintkülönbség is kiemeli a környezetből, zöldszoknyát ad a templomnak. A nagy parkoló is a keleti részhez kapcsolódik, így nem okoz konfliktushelyzetet a Petőfi térrel, ami mellett sorakoznak fel a műemlék épületek. Az épületek állaga közepes, meghatározó a fehér vakolat és szürke lábazat, a részletek korrigálásokra szorulnak. A területen belül főleg közintézmények találhatók.

HELYI VÉDETTSÉGŰ TELEPÜLÉSKÖZPONT

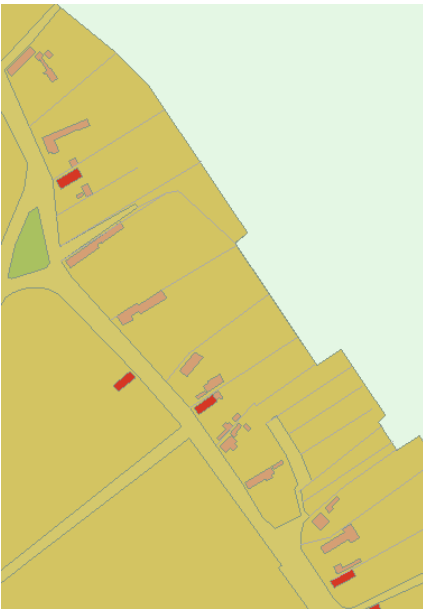
Településkép-védelmi területen, azon belül a történeti településközpont és a helyi területi védelemre javasolt településszerkezet lehatárolása megtörtént. A halmazos beépítésű eredeti utcahálózattal, vegyes épületekkel, szolgáltató, gazdasági és lakóépületekkel beépített rész, némi konfliktussal. A településnek nincs helyi értékvédelmi rendelete, így sem a településszerkezet, sem az értékes épületek nem élveznek védelmet, a műemléki történeti központ műemlék épületeinek van.

FALUSIAS LAKÓKÖRNYEZET

Háromféle telekosztásos tömb jellemző erre a területre

1. Faluközpont felé eső részen a kisebb halmazos tömbökön belül, általában kicsi szabálytalan telekre nagyrészt oldalhatáron álló lakó funkciós épületelhelyezéssel. Törtvonalú utcahálózattal.
2. A külső nagyobb méretű halmazos tömbökön belül, általában nagy szabálytalan telekre, lazán beépített, általában oldalhatáron álló lakó és gazdasági épületelhelyezéssel.
3. Derékszögű úthálózatban kisebb telkek mérnöki osztással, lakó funkciós épületelhelyezéssel.

FALUSIAS LAKÓKÖRNYEZET UTKAKÉPE

Háromféle telekosztásos tömb jellemző erre a területre, amely az utcaképen is tükröződik.

A faluközpontban lévő halmazos beépítésű tömböktől kissé nagyobb telkeken, kicsit nagyobb tömbökben, szabálytalan utcavezetéssel lazább épületelhelyezéssel. Vegyes épületformák.

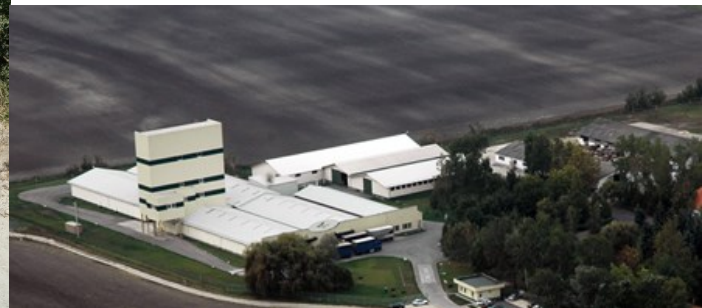
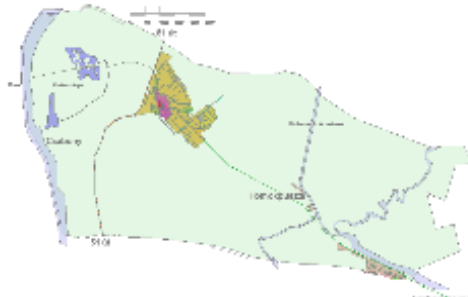
Derékszögű úthálózatban kisebb telkek mérnöki osztással, vegyes épületformákkal, sáttortetős és nyeregtetős. A terület dél-keleti részére jellemző.

A nagyobb tömb halmazos épületelhelyezéssel a falu szélén levő tömbökre jellemző. Itt a gazdálkodáshoz kapcsolódó épületek, gépparkok láthatók a főépület mellett, tágas, szellős beépítéssel.

KÜLTERÜLET: TERMÉSZETKÖZELI KÖRNYEZET

Kavicsbányák még kitermelés alatt, várhatólag 10-15 év múlva fejeződik be. Szabadidőközpont kialakítására, horgásztónak alkalmas nagy területrész. Szétszórt tanyavilág, nagy földterülettel, kisebb gazdaságokkal. Vadászati terület is található az ártéri részen. A Duna partra a megszűnt komphoz vezető út, útfordulóval még jó állapotban megmaradt. A töltésen halad át a kerékpárút.

CSABONY

Az 51-es számú nagy forgalmú főút melletti terület a csabonyi terület.

A főút mellett egy-két régi tanyaépület, felhagyott régi temető található.

A nagy kiterjedésű, viszonylag összefüggő mezőgazdasági területeket, alig szabdalják erdőterületek. Szétszórtnan egy-két tanya a jellemző.

HOMOKPUSZTA

Régi gazdálkodó rész, megtalálhatók a régi gazdasági épületek is.

A Kiskunsági-főcsatornánál nyaranta több ezer vendég is tartózkodik, főként hétvégi turisták, akiket a horgászat és vízparadicsom csábít a zöld övezeti kb. 500 házba. A csatorna körüli üdülőrész beépített, a településtől távolabb, horgászparadicsom. Gazdasági tevékenységet folytató gazdaságok és telepek is találhatóak ezen a területen.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

1. MŰEMLÉKI KÖRNYEZET MŰEMLÉKI ÉPÜLETEKKEL

Szalkszentmárton területén három országos védetség alatt álló műemléki érték van: Petőfi Sándor Emlékiállítás épülete, Református templom, Községháza. Az épületek környezete is védett. Védetté nyilvánított régészeti lelőhely nem található, de a nyilvántartott régészeti lelőhelyek száma: 47. Új épület, építmény építése, műtárgyak, szobrok elhelyezése esetében szakmai véleményező testület szakértői állásfoglalása szükséges.

Magasság: az utcai homlokzat magasság legnagyobb értéke 4,5 m, gerincmagasság: legfeljebb 8 m, oromfal maximális szélessége 6,60 m.

Tetőhajlásszög: 40-45 fok.

Tetőforma: tetőfelépítmény, bonyolult tetőszerkezet kialakítása nem megengedett, oromfalas nyeregtető, részben kontyolt, teljesen kontyolt tető. Anyaga természetes égetett agyag, bádogos szerkezet.

Telepítés: Kialakulhoz igazodó, egyedi elbírálással.

Színek: A műemléki területen a fehér szín a meghatározó, lábazat színe: szürke különböző árnyalatban. Ablak körüli tagozat eltérő szín lehet, a főszínhez közeli árnyalat.

Kerítések: Téglapillér, téglalábazattal max 60 cm magas, betét kovácsoltvas, vagy az eredeti állapot helyreállítása.

Kertek: Tájidegen növényzet nem kerülhet beültetésre, hiányzó fasor pótlása esetén a KNPI által ajánlottak közül válasszunk.

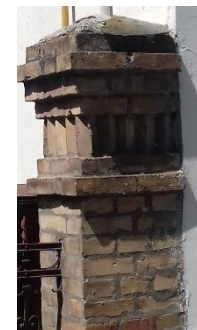
Erkélyek, tornácok: Ha romos állapotba került tornác van, azt felmérni és az eredeti mintájára új tornác megépítése, a mennyezeti résszel együtt szükséges.

Ajtók-ablakok: Osztott, fa ablak, nyílászáró színezése természetes, natúr fa, vagy a környezetbe illeszkedő hagyományos színek (fehér, zöld, barna ill. a szürke árnyalatai), h) az ablakok külső árnyékolására a spaletta, vagy zsalugáter ajánlott, redőnyszekrényt csak rejtett kivitelben, a nyílászáróval azonos színben lehet alkalmazni.

Homlokzatképzés: vakolt kis szemcsemérettel, lábazat lábazati vakolattal, lábazati festéssel

Részletek: kerti építmény fa szerkezetből, natúr színű cserépfedéssel, magastetős kialakítással készülhet, Színterv szükséges minden átalakításhoz, vékony burkolólapok vagy hasított kő alkalmazása lábazatként, vagy az ablakok körül nem megengedett,

Az egész műemléki környezetben az Önkormányzat elővásárlási joggal élhet.

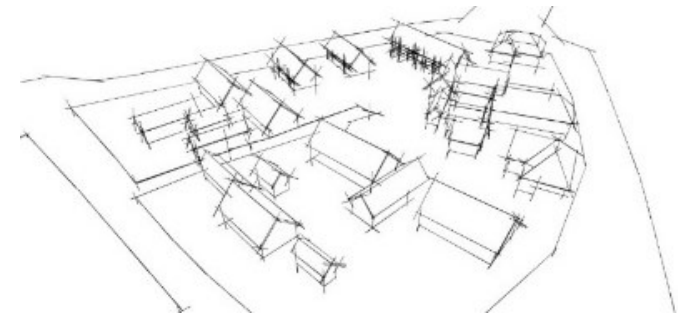
Felújítási javaslatok:

1. Megismerni a háznak a történetét, írásos anyagból, valamint a szomszédok elmondásából, feljegyezni mindent.
2. Részletes felmérési rajzokat, fotókat készíteni állagvizsgálattal.
3. Munkamenet átgondolása.
4. Az eredeti ablakosztást rekonstruálni a homlokzat a ház arca, ablaka pedig a szeme.
5. Ne alkalmazzunk műanyag nyílászárót!
6. Részleteket helyreállítani, tagozatokat, burkolatokat.
7. A környezetével is foglalkozni kell, pl. téglajárda helyreállítása
8. Ne alkalmazzunk redőnyt! Külső zsalu, vagy zsalutábla, vagy belső sötétítő beépítése javasolt.
9. Fotók alapján a kert rekonstrukciója, kerti építményekkel, kerítéssel együtt.

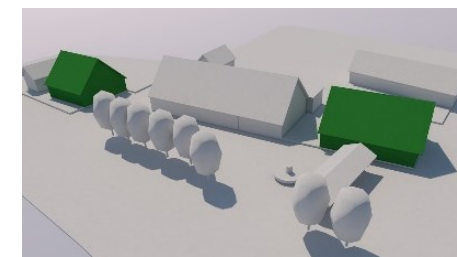
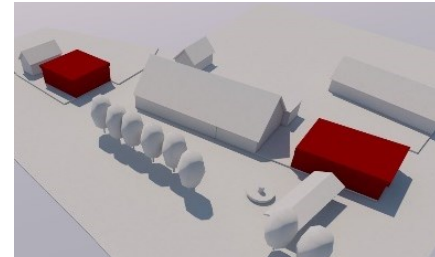
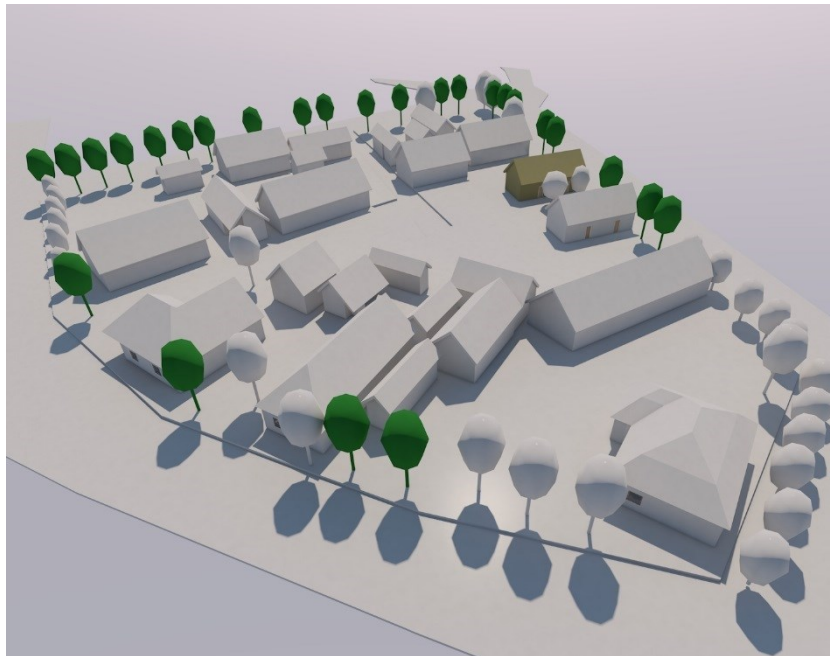

2.HELYI VÉDETTSÉGŰ VEGYES TELEPÜLÉSRÉSZ, FALUKÖZPONT

Magasság:
max:3,6m max 1,5m homlokzat magasság
különbség
Tetőhajlásszög: 35-45 fok
Tetőforma: nyeregtető
Telepítés
Színek: világos: pasztellszínek, törtfehér

Az utcák szabálytalan vonalvezetésűek, a telekformák szintén szabálytalanok oldalhatáros beépítés a jellemző. Ott, ahol széles a telek szabadonálló épületek is vannak, például a sarkoknál. Ha engedi a beépítés lehet közbelső épületet elhelyezni, vagy a meglévő kisebb kereszt irányú vagy hosszirányú bővítése elképzelhető, azonos anyaghasználattal.

A Damjanich és Jókai utca között és mellett lévő, a környezetbe nem illő épületek átalakítása szükségszerű lenne. Karakterében nem odaillo épület markáns lapostetős kialakítását az eredeti magastetős tetőformára, ahol irodákat is el lehetne helyezni. Az aszbeszt hullámpala kerítés megszüntetése, de az aszbeszt előtetők megszüntetése is cél lehetne.

2.a. HELYI VÉDETT-SÉGŰ VEGYES TELEPÜLÉS-RÉSZ FALUKÖZPONT déli része, Dankó Pista utca

Magasság: max. 3,6m

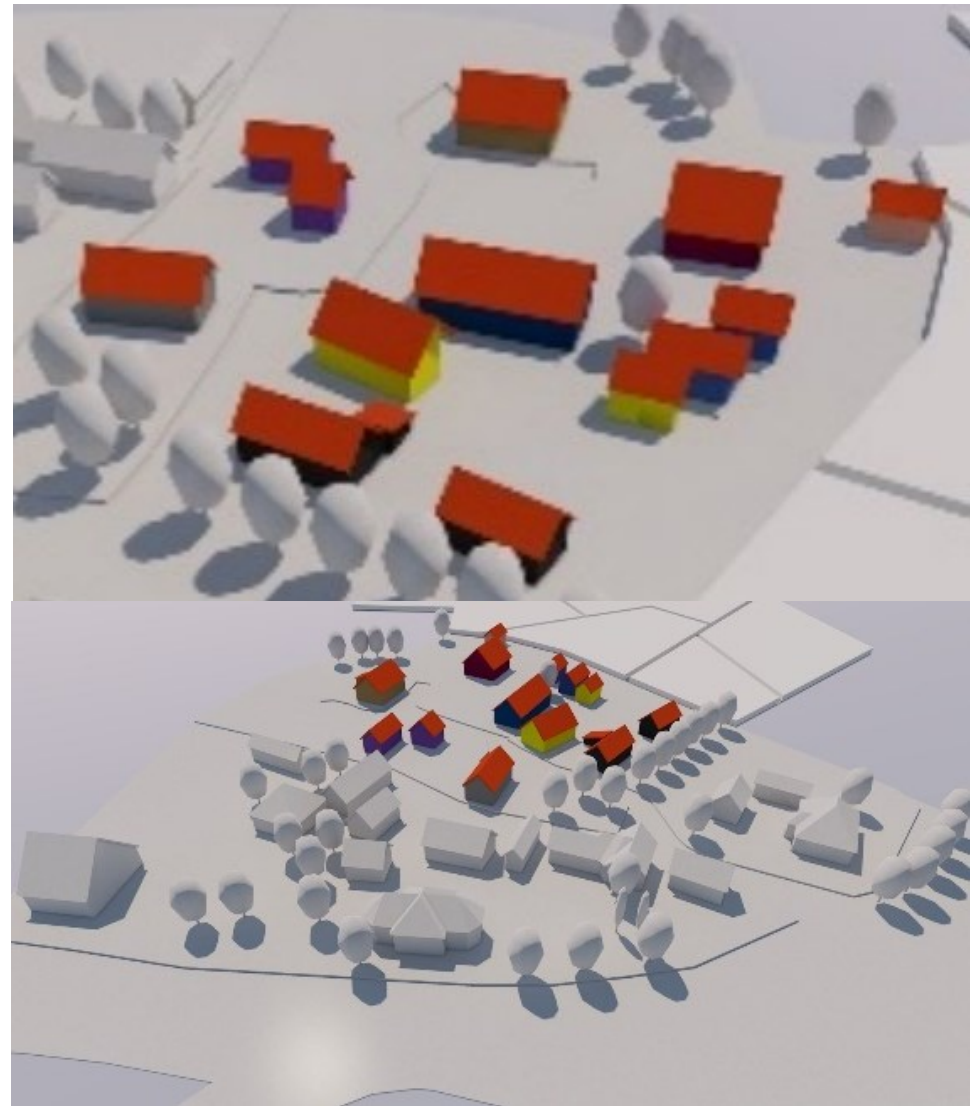
Tetőhajlásszög: 35-45 fok

Tetőforma: nyeregtető

Telepítés: oldalhatáron álló

Színek: megengedett világos, élénk vakolt
színek

*A Dankó Pista utca egyedi kis
tömörülése a faluközpont, egyben
helyi védettségű településrésznek.
Hangulatos vonalvezetésű utca, a
telkek végén a nádas. Csak itt
megengedhető az élénkebb színek
használata, ösztönözni kellene a
romos állapotú épületek lakhatóvá
tételére a tulajdonosokat.*

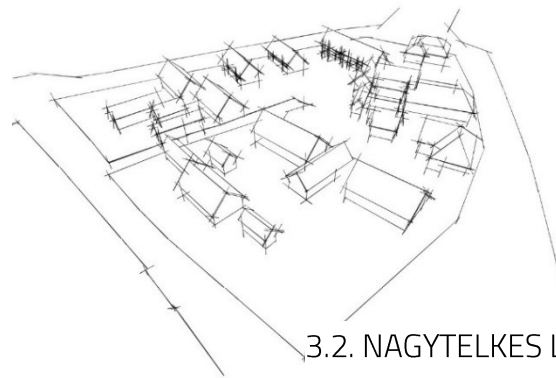

3.FALUSIAS LAKÓTERÜLET

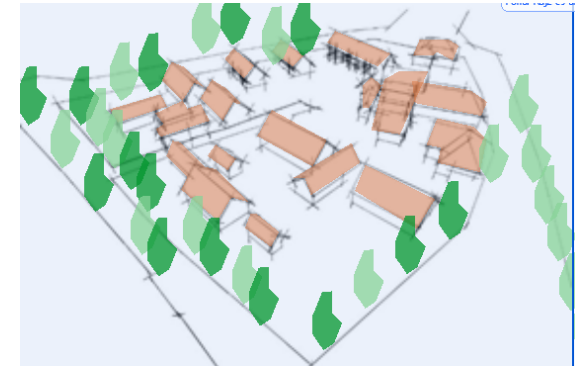
Magasság: max. 4.5m
 Tetőhajlásszög: 35-45 Fok
 Tetőforma: Nyeregtetős, vagy egyszerű csapottetős,
 természetes anyagú
 Telepítés: Oldalhatáron álló, tömbre kialakult építési
 vonalon
 Színek: Tönkfehér és paszta.színek

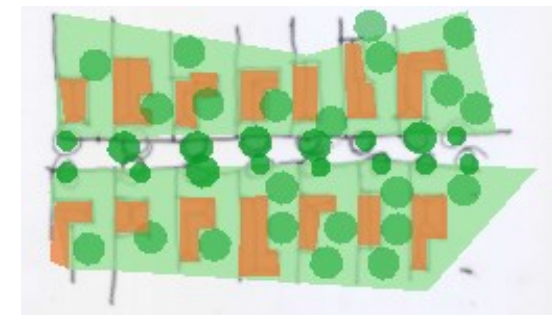
3.1. HALMAZOS BEÉPÍTÉSŰ, kistelkes

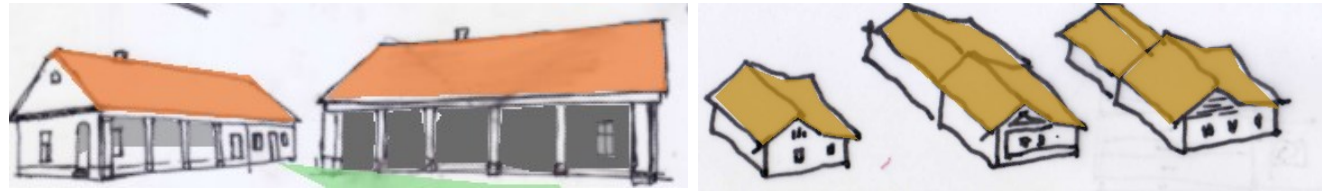
3.2. NAGYTELKES LAZA

3.3.MÉRNÖKI OSZTÁSÚ

LAKÓÉPÜLET TÍPUSOK-MEGLÉVŐ

1. Nyeregtetős típus

Belterület, faluközpontban nagyrészt ilyen épületek vannak, ékkövei a tornácos kialakításúak. A tornácos épületeknek védettséget kell adni. Építési idejük: 1900-as évek eleje. A tornácoszlopoknak változatos a kialakításuk. Számuk 55-60 körüli. Oromfalas és kontyolt kialakítással.

2. Sátortetős típus

Belterület, faluközpontban és a Fő út Szabadszállásra vezető végén is találhatóak sátortetős épületek, némelyik utca egységes képet alkot az egyidőben épült épületek azonos tömegével. Kialakulása a 60-70-es években. Mivel jelentős számú, ezért bővebben nézzük meg, miként lehet javítani a faluképet.

Általában oldalhatáron álló ház padlószintjét egy méterrel megemelték, a lábazati falak közötti feltöltésbe így elfért az alapozásból kiemelt föld, az építési törmelék. Nem kellett tehát gondoskodni ezek elszállításáról. A négyzetes alaprajz (9x9-10x10m) a legkevesebb külső lehűlő falfelületet igényli, így téglát lehetett némileg megspórolni. Az alacsony hajlású sátortető kevesebb és rövidebb, így olcsóbb faanyagot igényelt, a palával fedett felület is kisebb, mint a régi nyeregtetőknél, ráadásul oromfalakra sincs szükség.

Ezek az előnyök sajnos jelentős hátrányokat okoztak a lakás használata szempontjából. Az épületek nagyrésze például teljesen elkülönül a hátsó kertetől, hozzá csak a bejáraton keresztül, az esetenként ott kialakított magas teraszrészsel kapcsolódik. Idővel hátrafelé, oldalra bővítették gazdasági résznek. A konyha, étkező, nappali, amelyeknek pedig természetes az igénye a teraszos kertkapcsolatra, nem kapcsolódik. Jelentős gondot okoz a nagy szintkülönbség is.

A négyzetes alaprajzi kialakítás miatt általánosságá váltak a belső, hosszú folyosóról nyíló helyiségek. Ez a folyosó helypazarló, semmi másra nem használható, a lakást mintegy kettévágja. A sátortető alatt alig használható tér alakult ki, tetőtér beépítése minimálisan lehetséges. Szép példák vannak a sátortetős ház felújítására, ésszerű hozzáépítéssel esetleg kis műhelyt, irodát alakítottak ki, ezek padlószintje már a terepszinttel megegyező. Ennél a háztípusnál, ha megérezt a felújításra, semmiképp sem célszerű a rosszul használható belső tereket változatlanul hagyni. Menet: Épület felmérés, igények felmérése, anyagiak felmérése. Milyen lehetőség van: Belső átalakítás, Nyílászárók cseréje, Tetőtéri rész beépítése, Hozzáépítés.

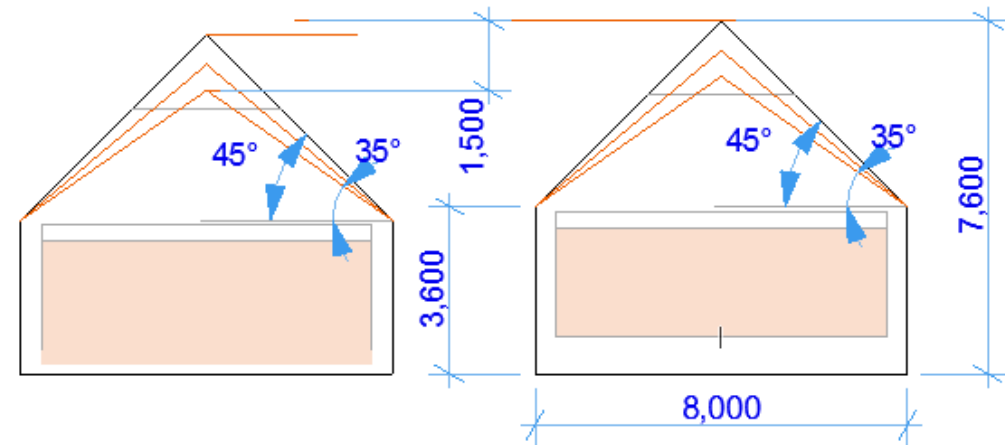

Új épület tervezés tíz parancsolata-27 év távlatában is megfontolandó

1. Mielőtt új épületet tervezel, kétszer is gondold meg, hogy a régit nem lehet-e felhasználni!
2. A tervezéssel építészre bízál meg!
3. Ne feledd, hogy az építés közügy is!
4. Próbáld alkalmazkodni a kialakult beépítéshez és utcaképhez!
5. A telek beépítésénél ne csak házban, hanem udvarban és térfalakban is gondolkozzál!
6. Az udvart úgy tervezd, mint a házadat: olyan helyiségekről van szó, amelyek fölül csak a tető hiányzik!
7. Az oldalhatáron álló beépítést ne a szegénység, hanem a józanság és a kulturáltság jelének tekintsd!
8. Használd a hagyományos környezetkultúra elemeit: a tornácot, a falazott kerítést, a tetőfeljárót
9. Az épület homlokzatánál alkalmazd a harmónikus arányrendszer törvényeit!
10. A kevesebb több: az egyszerűség nemessé tesz!

(dr. Meggyesi Tamás, egyetemi tanár / Települési kultúránk c. tanulmány - 1990.)

Illeszkedés:

Meglévő épületekhez új épületet, vagy új épületek egymás melletti megépítése során az illeszkedés szabályát kell alapul venni.

Az utcaképet nem szabad drasztikusan megváltoztatni.

Oldalhatáron álló beépítési mód található a legnagyobb számban, jellemzően keskeny telekre. Ezért inkább földszintes, vagy földszint+ tetőteres épület épült, mert a nagy tömege a szomszéd felé nyomasztó lenne. A tetőforma nyeregtetős, meglévő esetén kisebb keresztzárnyal bővíthető, vagy hosszban kissé nagyobb fesztávval.

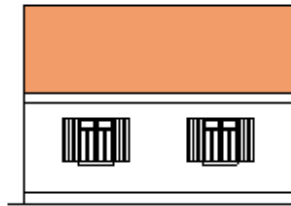
Átalakítás mértéke:

olyan legyen, hogy az épület településképileg értékes részét tiszteletben tartsa. Csak akkora épületet építsünk, csak akkorára bővítsük, amekkorára szükség van. Gazdaságos, energia tudatos legyen.

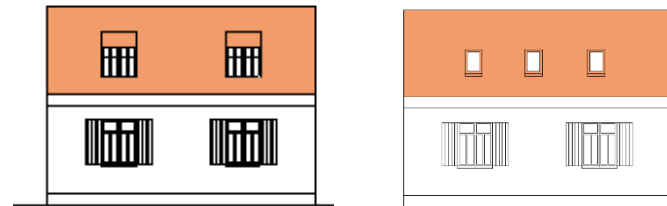
Arányok:

A tető-homlokzat aránya és a tetőhajlásszög megfelelő megválasztása az épület megjelenését alapvetően meghatározza. Ugyanez az arányosság szükséges a homlokzati nyílászárók

Tetőtéri ablakok:

Az épület elsődleges tetőzete mellett a tetőkibúvók, tetőtéri ablakok másodlagosak. A tetőformáját aránytalanná teszik a hosszan elterülő tetőtéri ablakok. Javasolt a tetősíkba helyezett, de az arányos függőleges

Nyíláskiosztás, árnyékolás:

Átépítés esetén a jellemző ablakosztást, nyílásméretet kell tartani. Nap elleni védelmet, redőny esetén rejtett tokos redőny beépítéssel javasolt. De leginkább a külső zsalus vagy táblás kialakítással oldjuk meg. Belátás védelem és némi nap elleni védelmet biztosít a belső árnyékoló is.

Egyedi homlokzat festés területe:

A Dankó Pista utca egyedi kis tömörülése a faluközpont, csak itt megengedhető az élénkebb színek használata, ösztönözni kellene a romos állapotú épületek lakhatóvá tételéhez a tulajdonosokat.

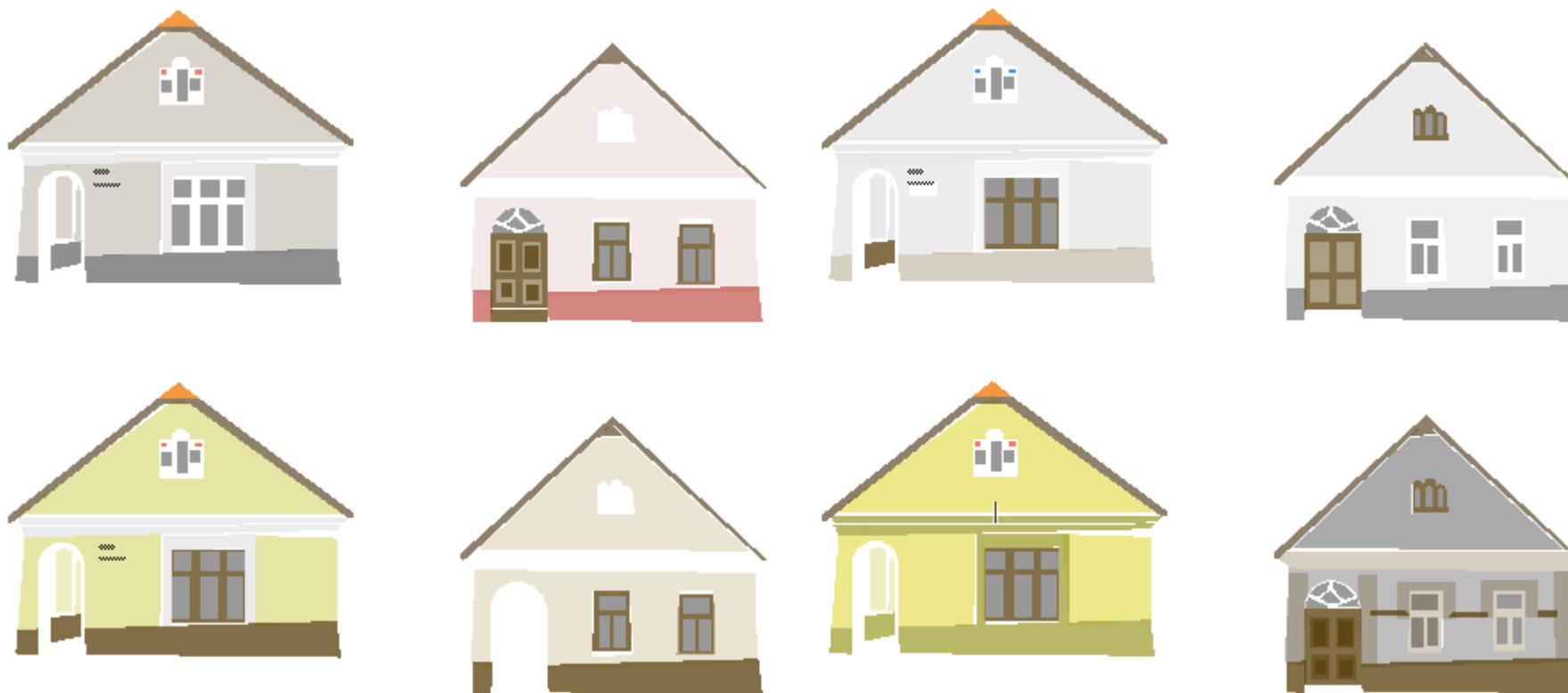

Nyílászárók színezése:

A fa nyílászárók beépítésére kell törekedni, a műemléki területen csak ezeket lehet beépíteni, egyéb helyen esetleg műanyag, de a fehér mellett színezett is lehet.

A fa nyílászárók barna, zöld, szürke és árnyalatai lehetnek, összhangban a homlokzati színnel.

Homlokzati díszítő színezés:

Az ablakok összefogásánál, kiemelésénél a szín rendező eszköz lehet. A meglévő épületeknél az oromzat eltérő anyaghasználata is jellemző téglá, fa ezek színezésénél is mértéktartóan kell eljárni.

4. TERMÉSZETIKÖZELI KÖRNYEZET

Kötelező területi építészeti követelményként:

- a beépítés telepítési módjára: *szabadon álló, építéshely kiválasztásánál lehetőleg kerülni kell a régészeti területeket.*
- a beépítés szintszámra: *tanyaföldszintes, ha gazdasági épület a funkciója szerint egyedi elbírálással megállapított szintszám, max. építménymagasság: 7,5 m technológiai szükségesség szerint változhat*
- az épületek legmagasabb pontjára: *6 m, ha gazdasági épület a funkciója szerint egyedi elbírálással*
- kerítés kialakítására: *vadháló, faoszlopokkal, áttört, sövény.*
- kerti építmények, műtárgyak létesítésére vonatkozóan: *gazdasági épületek állattartásra alkalmas, illetve gabonátárolásra, egyedi minősített biológiai szennyvíztisztító vagy zártszennyvíztisztító.*

Megengedő vagy tiltó egyedi építészeti követelményként:

- építmény anyagára: *természetes anyagok, tégl, fa, cserép, nád, szalma, vályog, földház (tájba illesztve). Gazdasági épület teteje kék, zöld színű nem lehet. Az oldalfalak: fehér-szürke színű legyenek, egyéb színek csak 10 %-ban használhatóak.*
- az épület tömegformálására: *egyszerű, arányos, tájba illő tömegformálás magastető, de egyedi elbírálással zoldtető is lehet, magastető 30-45 fok.*
- az épület homlokzati kialakításra: *vakolt max. épületmagasság: 3,6m*
- zöldfelületek kialakítására vonatkozóan.

védett természeti területeken, a Natura 2000 területeken, az ökológiai hálózat magterületén és ökológiai folyosó területén, egyedi tájérték, valamint a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területeken.
 .reklámhordozó és reklám – jogszabályban meghatározott kivétellel – nem helyezhető el.

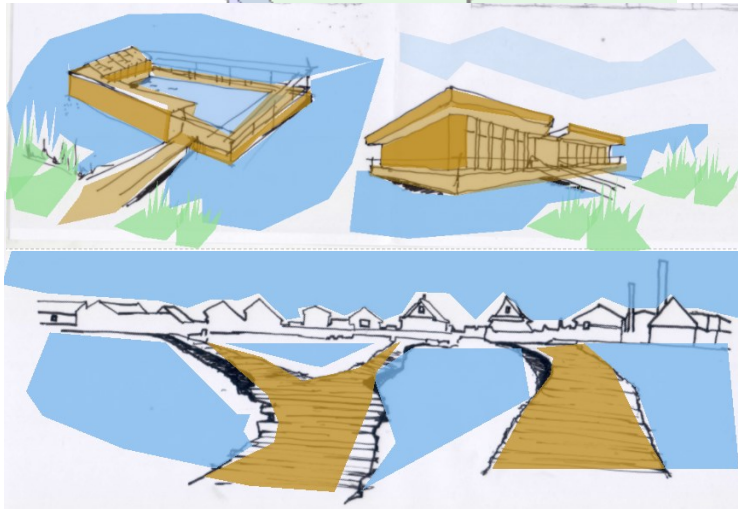
A természeti környezet csabonyi részén az elszórt hétvégi házas épületek felújítása természetes anyagok használatával ajánlott. Megfelelő fásítással, nap elleni árnyékolással. Az idegen eternit és műanyag előtetők lecserélése természetes anyagokra.

Környezettudatos építkezés ajánlott ezen a területen: Vályog elemes építési rendszer. Földház építés, valamint szalmaház, ami folyamatos kontrollt és állandó ottlakást feltételez, állandó karbantartással, emberi ottléttel és háziállatokkal.

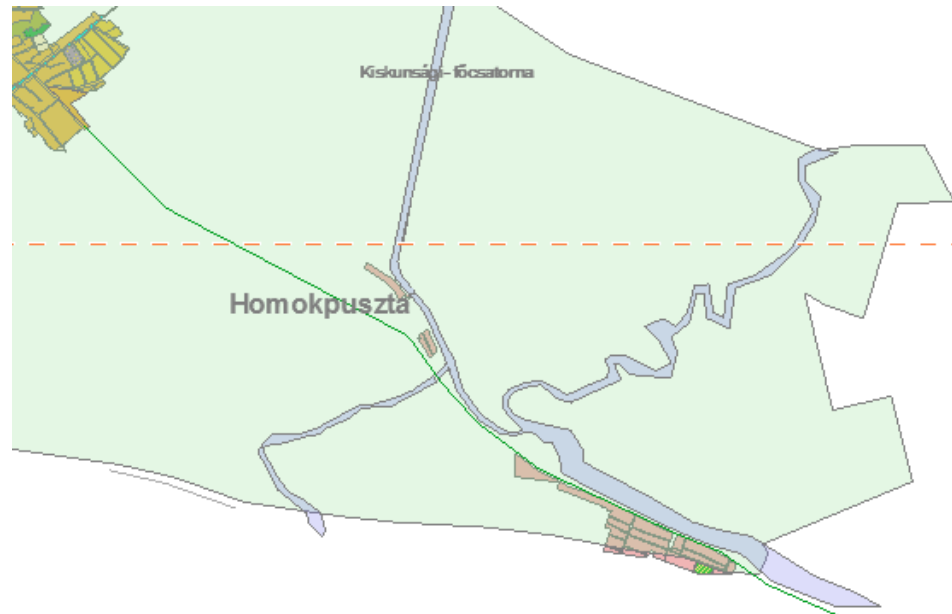
A természeti környezet elég nagy területét érinti a két nagy kavicsbánya, aminek a kitermelése még folyik, valószínű 10 éven belül nem szabadul fel.

Akkor viszont egy kellemes távolságban 2-4 km-re a falutól szabadió park lehet. Vízre helyezett kis méretű úszóházak, úszóstrand, búvárközpont alakulhat ki. A szigeteken horgászparadicsomot lehetne kialakítani. A funkciók később felmerült igények szerint alakulnak ki. A kerékpárút a töltésen halad.

A régi gazdasági épületek felújításával a kisüzemeknek egy épületen belül helyet lehetne biztosítani.

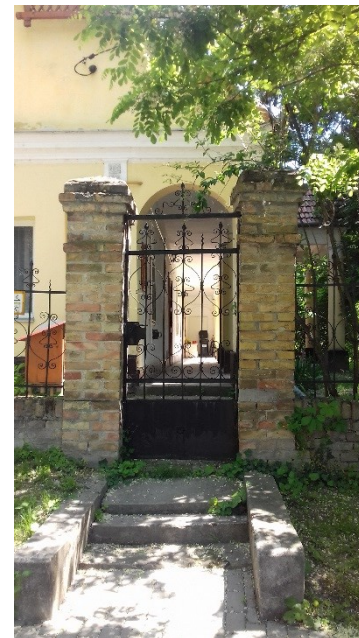
Szabadszállás

A természetközeli környezet részén az elszórt hétvégi házas épületek felújítása természetes anyagok használatával ajánlott. Megfelelő fásítással, nap elleni árnyékolással nagyrészt természet, növényvilág segítségével.

Környezettudatos építkezés ajánló: vályog elemes építése rendszer. Földház építés, valamint szalmaház, ami csak folyamatos kontroll mellett történhet és állandó ottlakást feltételez, állandó karbantartással, emberi jelenléttel és háziállatokkal.

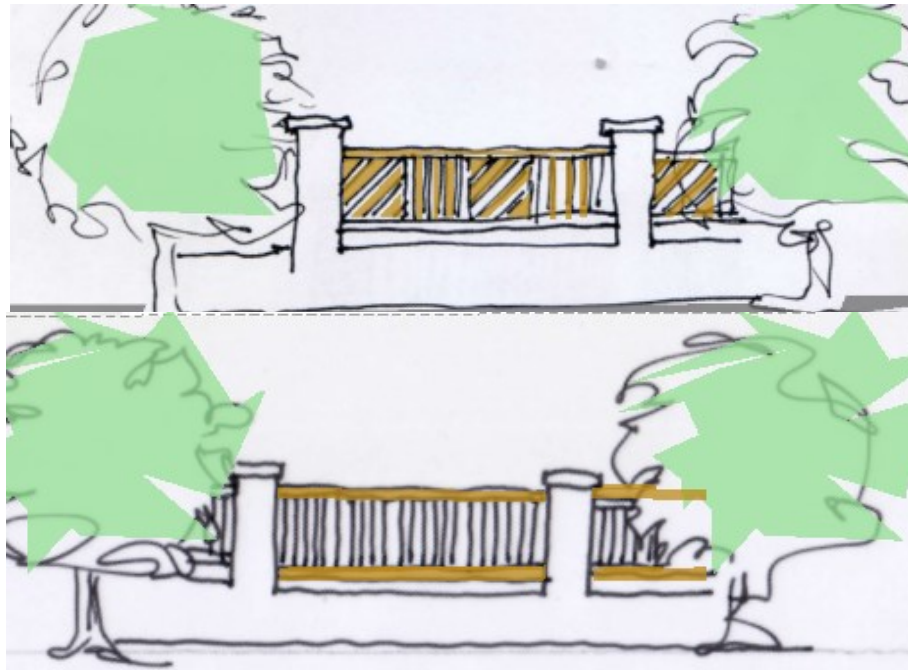
KERÍTÉSEK

Meglévő régi kerítések a műemléki környezetben sárga színű téglapillérek és téglalábazat. Az áttört kovácsoltvas kerítésbetétekkel.

A lakókörnyezetben új fémszerkezetű fémkerítések találhatóak, változatos kialakításban. Sok helyen van faléces, dróthálós kerítés.

Aránylag sokféle, előregyártott vasbeton kerítés is található szétszórtan a településen.

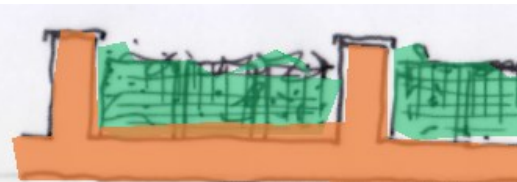
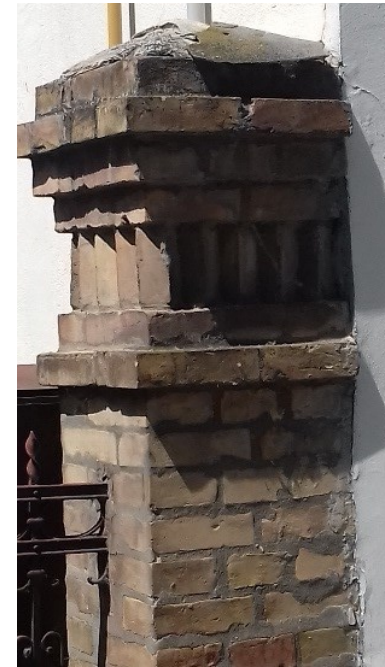

KERÍTÉSEK, javasolt kialakítással

Javasolt megoldások:

Téglapillérek között fa táblás, vagy fa lécek, fém áttört keretes kialakítással. Külterületen csak fa oszlopos vadhálóval, esetleg természetes sövénykerítéssel.

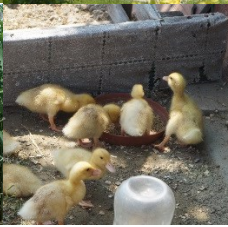

KERTEK

A családi házaknál is megtalálható a szépen gondozott, belső, saját vízfelület, néhol még csonakázható is.

A kertek vége van, ahol a nádasba fut be.

Sok helyen gondozott konyhakert van, persze az előkertekből a virágok sem hiányoznak.

PARKOK

A parkokban emlékművek, sétautak, kreszpálya, gyerekjátszóterek, szabadidősportnak helyet adó területek vannak.

Szétszórtan található a területen. Van, ahol, már az öreg fák árnyékában, de van, ahol újonnan ültetett fák mellett lehet elsétálni.

A település déli határterületén az 51-es közútról bevezető út csatlakozásánál van a Körtő, Sportközpont és szabadidőpark, amely egykor a régi fotókon is láthatóan vízzel fedett rész volt.

Ma már csak körben található vízfelület. Ezt a háromszög alakú területet őshonos, idős fűzfák szegélyezik a partvonalakon. Az aljnövényzet olajfűz. Feltehetően aszályos időben, amikor kiszáradt a tó, ültették erdészeti módszerekkel a rendezett nyárfákat. Jelenleg focipálya található a terület északi oldalán. Feltehetően kezdetben ez a terület is agyaggödör volt, majd később szeméttelep lehetett.

A szeméttelep felszámolása után a terület visszagyomosodott, és beerdősödött. Ma már rendezett körülmények vannak, a szemétnek nyoma sincs. Távlati elképzelések között szerepel a Körtő csónakozhatóvá tétele. Megjelent a madár élővilág. A fákon több madáretetőt helyeztek el, különböző kialakítással és stílusban. A sportpálya rendezendő, öltözőkkel, tájba illeszkedő lelátókkal. Új padok, szemetesek, rendezett sütőgetőhelyek elhelyezése javasolt.

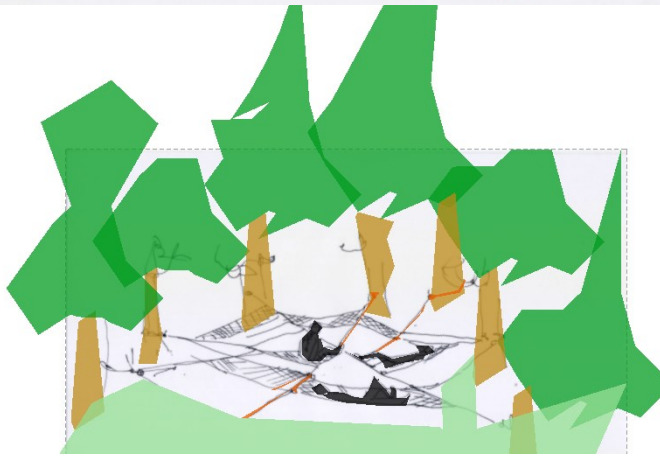
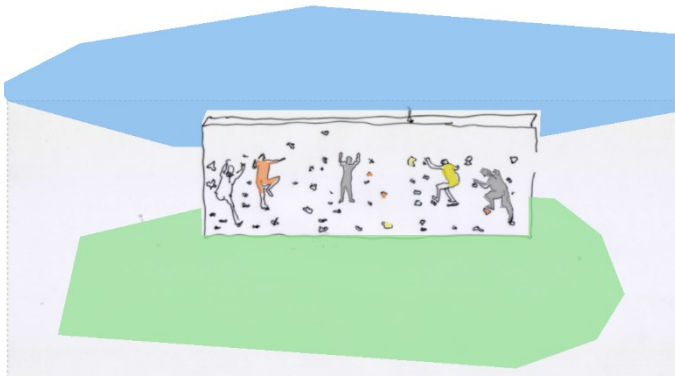
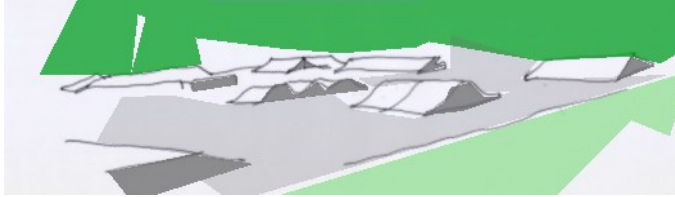
A terület adottságai és a köponthoz való közelsége miatt megfelelő lehet nagyobb méretű rendezvények lebonyolítására.

Az utcák hegyes szögű csatlakozásánál háromszögletű teresedések vannak, melyek általában vizenyősek. Az utcák felőli partokon változó korú nyárfák, a magasabb helyeken akácok vannak. Az önkormányzat fásítással több helyen megújította ezeket a zöldterületeket. A kialakult zöld terek a település jellegzetességei közé sorolhatóak.

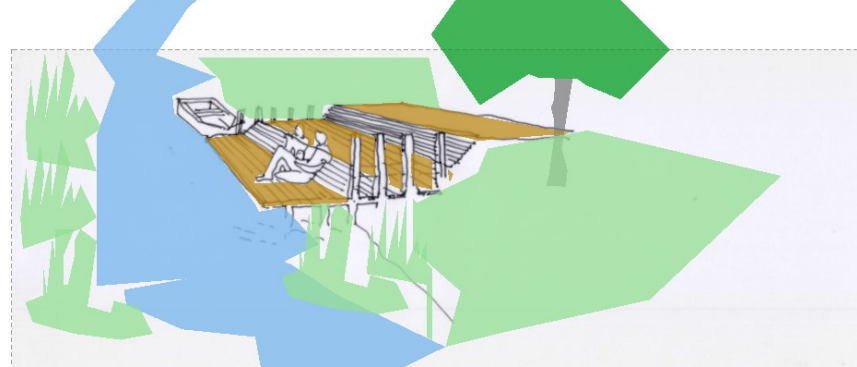

JAVASLATOK

a parkok zöldterület hasznosítására: javasolt a kreszpálya mellett gördeszka pálya létrehozása. a szemközti zöld mocsaras területen pedig természet-madárvilág bemutatót lehetne kialakítani.

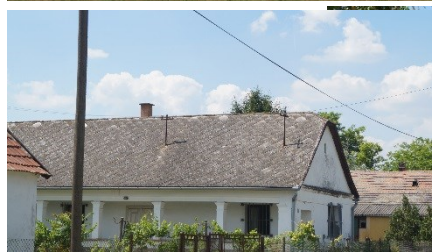

A parkok, a zöldfelületek funkciókkal telik (játsszótér, kreszpálya). Továbbépítési lehetőség a Körtő mederkostrása után csónakázótó kialakítása egy-két helyre pihenőterasz elhelyezésével.

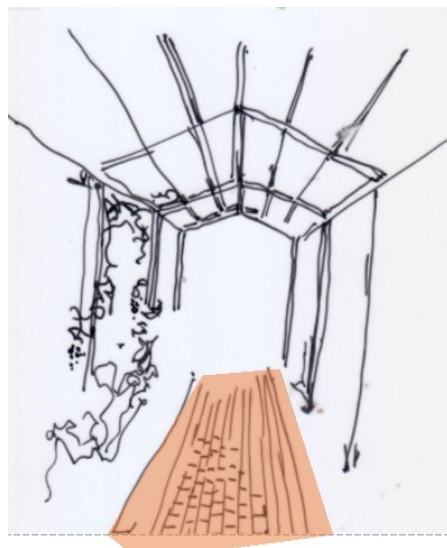
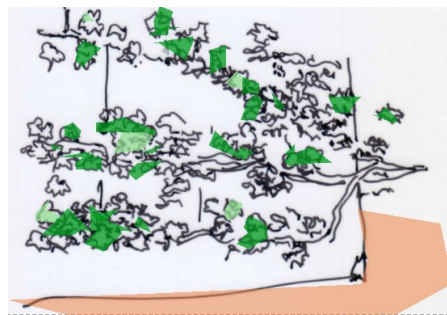
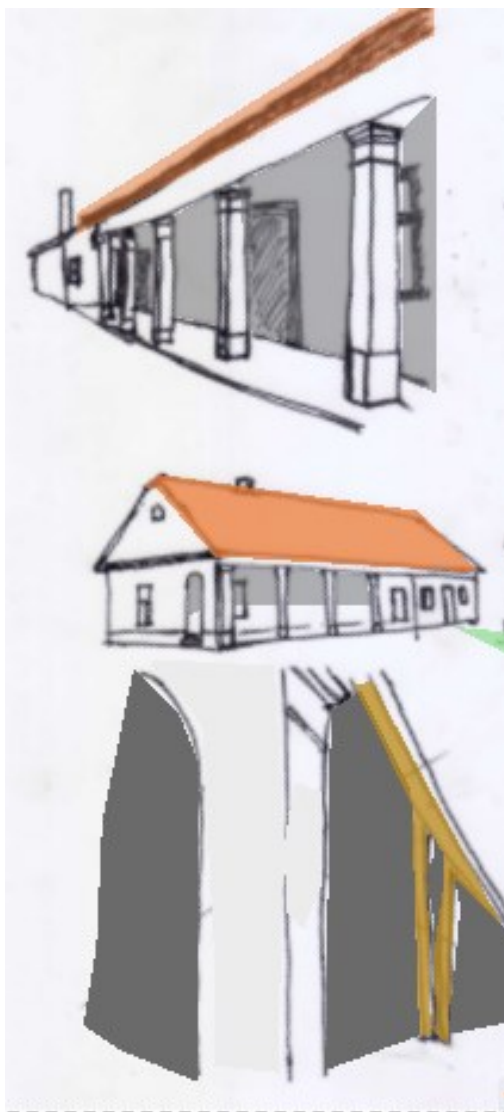

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

Jellegzetes tornácok, változatos oszlopkialakítással.

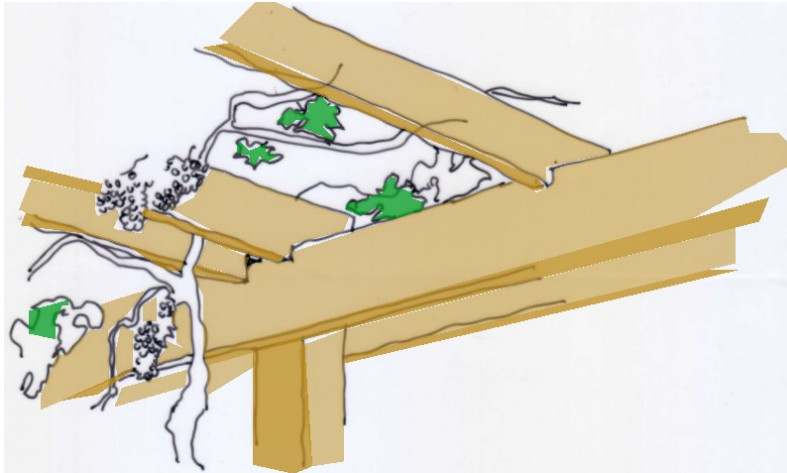

ERKÉLYEK, TORNÁCOK, JAVASLATOK

ZÖLDFELÜLETEK A HÁZ KÖRÜL, JAVASLATOK

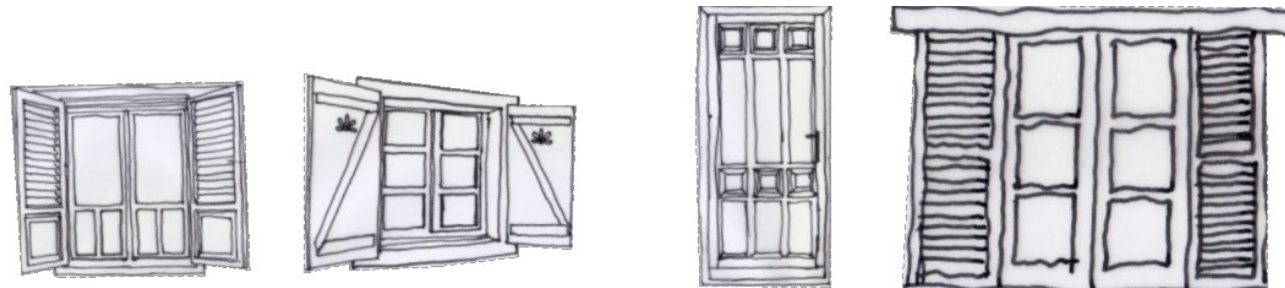
A klimatikus változás miatt is javasolt minél több zöld felület létrehozása a házak körül. Szőlő felfuttatása, lugasok létrehozása, lombhullató fák az udvaron, mind segít a természetes nyári árnyékolásban. A házkörüli szervesanyagot pedig lehet kerti komposztálóban gyűjteni.

Jellemző az osztott faablak. Ablak vagy ablakcsere esetén az eredeti nyílásméretet kell meghagyni, külső redőny beépítése nem megengedett. Zsalus kialakítás a javasolt. Az ablak, ajtó anyaga faszerkezetű legyen. Geréb-tokos kialakítás esetén az ablakok közé helyezett vászonredőny vagy belső spaletta javasolt.

AJTÓK, ABLAKOK

RÉSZLETEK

Az utcai vegnomyokzatokon változatos vakolat, tagozat keretes, jellegzetes hármassosztású padlásszellőző ablakok, ha nem lesz helyi védettség alatt az épület akkor is védeni kell.

Bádogosszerkezeteket, vakolati kialakításokat az új épületek megvalósulásakor is mintaképpen kellene alkalmazni.

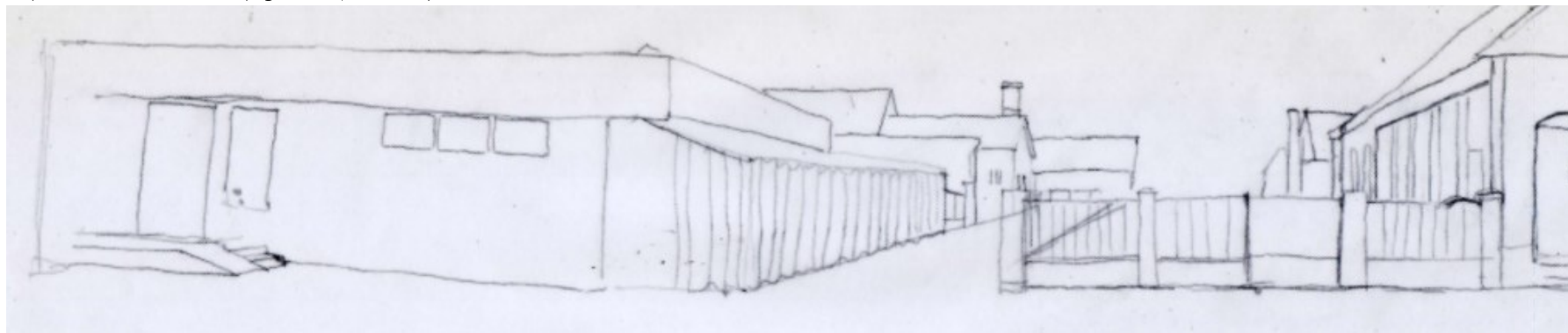
Jellegzetes több oromfalon is megjelenő padlás bevilágító. Ösztönözni kell a lakókat ezek megőrizendő folyamatos karbantartásáról. A tulajdonosoknak évente kiosztani a legjobb „értékmegőrző” címet, ami lehet a házra helyezhető tábla évszámmal.

JAVASOLT ÁTALAKÍTÁSOK

Javasolt átalakítás a környezetbe illeszkedést elősegítve. Törekedni kell, hogy a káros anyagot is tartalmazó eternit lapok, hullámlemezek minél előbb bontásra kerüljenek és helyettük a természetes anyagok kerüljenek beépítésre.

MAI PÉLDÁK

Közterek felújítása: kistermelői piac elárúsító hely kialakítása a mögötte lévő szökőkúttal nemrég készült el. Új köztéri szobrok, új faszerkezetű busz megállók, melyek közül egy egyedi, Bakos Gyula szobrász alkotta, az ő kezemunkáját dicsérik a faluköszöntők is. A természetes anyagok alkalmazása egységet teremt.

Új építésű nagy alapterületű épület a külterület határán gazdálkodó települékhöz közel, lakhatás, munkahely egy helyen, igényesen kialakított.

Új épület kevés épült, de azoknak illeszkednie kell a szomszéd épületekhez. Nem szabad bonyolult többszintes összetett tetőnek lenni.

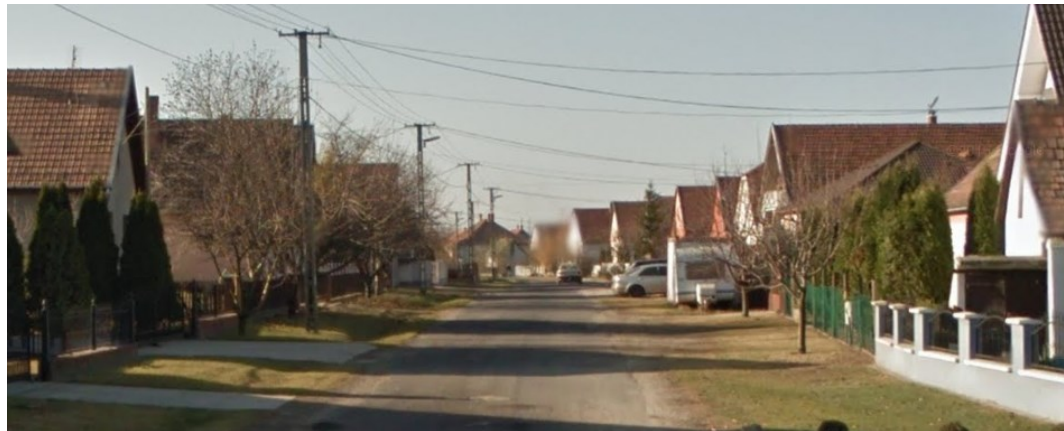

A tornácos épület a helyi jelleget szépen bemutatja, arányos épület, nyílászárói és színvilága is példamutató.

Régi épület felújítása és a hozzáépítése egységet alkot.

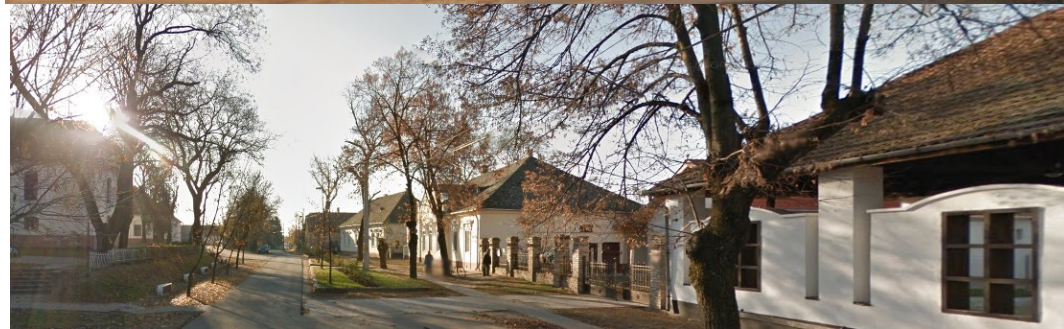
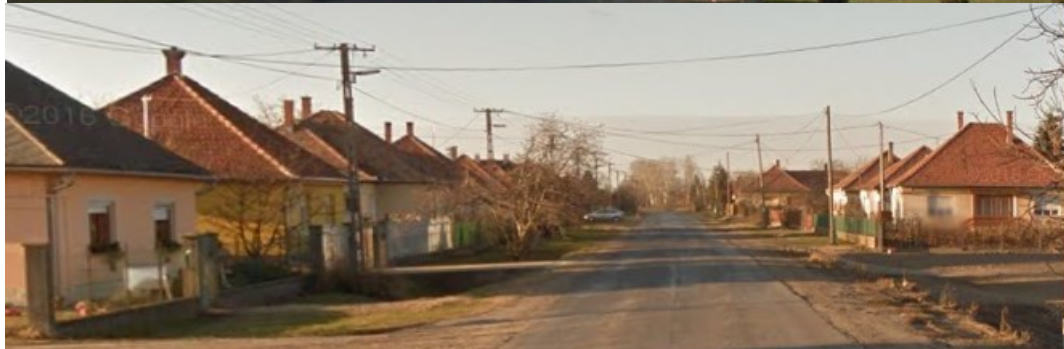
UTCÁK, TEREK

UTCÁK

Az utcák, utak mentén egy-egy korszak jellegzetes épületei egységet alkotnak, persze néhol az illeszkedés nem mindig sikerült, épületforma, nagyság okán.

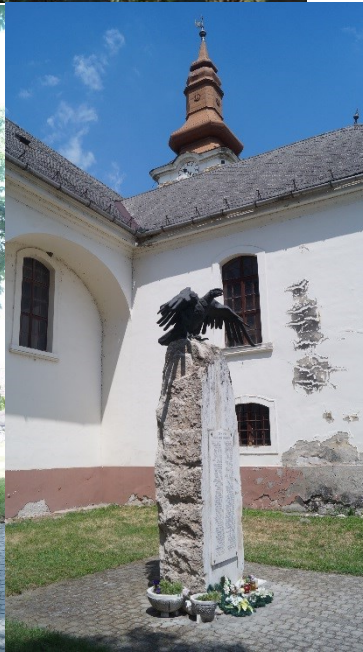
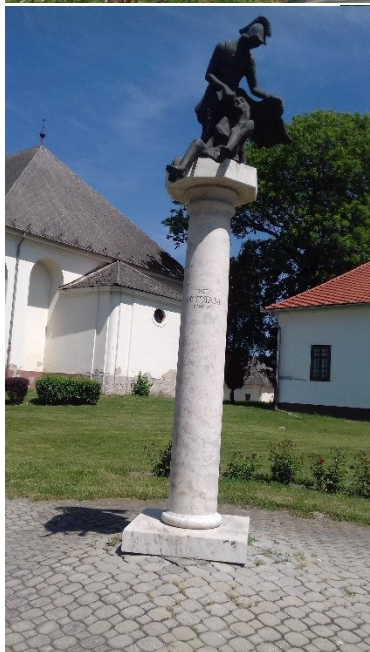
A falu szélén és külterületén az utcák szélén egy-egy lakók által kialakított pihenő-beszélgető sziget van paddal, asztallal, sütögetéshez kialakított tűzrakóhellyel. Az Önkormányzat nagyfokú fásításba kezdett több mint 500 db fát ültettek el az idén. Megőrizendő az utcák, közök történelmileg kialakult telekrendszere (halmazos jelleg).

TEREK

Szétszórtan kisebb épített terek, teresedések találhatóak, a Petőfi szobor, első és második világháborús szobor, Szent Márton szobor körül, a díszkút körül a katolikus templom előtt az újonnan kialakított piactérnél. Burkolt kis elemes burkolattal ellátott felülettel.

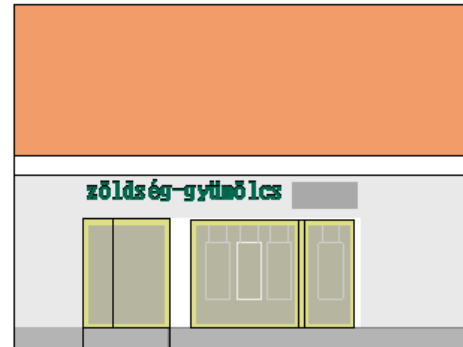
HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

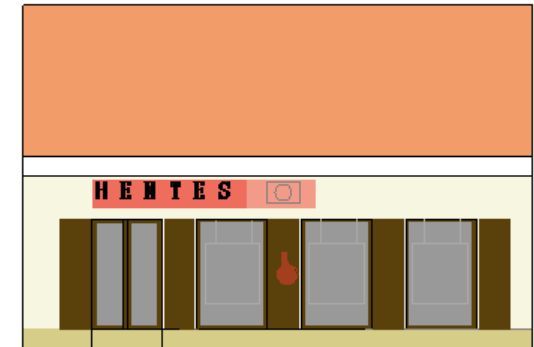
A lakóterületeken kialakuló utcákban mindkét oldalon a járda területe biztosított a hírközlési alépitmény elhelyezésére. A látvány javítása érdekében a telkenként elhelyezendő egyéni antennák helyett a kedvezőbb optikai kábelhálózatra csatlakozást kell előnyben részesíteni. A mobil telefonhálózat különböző mobilszolgáltatók által a teljes terület lefedett. Új légvezetékek nem létesíthetők a helyi védettségű részen.

Hirdetőtáblák egységesek a településen, kétlábon álló fémszerkezetűek. Utcajelző táblák cseréje folyamatban van. Sárga alapon fekete betűk.

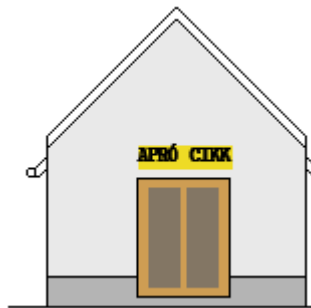
A parkban faragott fa stilizált levelén az újszülöttek neveivel egy időálló újfajta megjelenítése a hírújságnak.

A cégér egyedi betűvel való kialakítása javasolt, a kirakatban befüggesztett táblák elhelyezése a legmegfelelőbb.

A klíma a cégérhez igazodva, ahhoz elhelyezhető, elrejthető.

A cégér méreteit a homlokzat méretével, nyílászárójával összehangoltan ajánlott kialakítani.

Egyszerű, egyértelmű, rendezett cégér javasolt, amely lehet a kirakat, bejárat kihajtható táblája is. Festett betűk arányosan a homlokzaton elhelyezhetőek.

A helyi védelemre javasolt területre, épületre reklámtáblák, címtáblák, cégérek építési engedély alapján helyezhetőek el, épületdíszítő tagozatot nem takarhatnak el. Védett épületen óriásplakát nem helyezhető el.

IMPRESSZUM

SZALKSZENTMÁRTON KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Polgármester: Káposztás Tibor

Telefon: +36 (76) 539-006, +36(76) 358-519

Polgármester e-mail címe: polgarmester@szalkszentmarton.hu

Szalkszentmárton honlapcíme: <http://www.szalkszentmarton.hu>

Szalkszentmárton e-mail címe: info@szalkszentmarton.hu

Felhasznált irodalom: ÉPÍTÉSZMŰHELY KFT. településszerkezeti tervének módosítása, helyi építési szabályzata és szabályozási terve előzmények és alátámasztó munkarészek 2013, muemlekem.hu weboldal, TAK felületen elérhető mintagyűjtemény, Czuczor Teca: Itt élek, mesélek

Összeállította: Szász Mária építész, megbízott főépítész

Összeállításban konzulens: Szilberhorn Erzsébet településtervező, okl. építészmérnök, Kovácsné dr. Weisz Boglárka,

Összeállításban, terepmunkában részt vett: Káposztás Tibor polgármester, Halászné dr. Borbély Anett jegyző, Jenei Edina ügyintéző, Kovácsné dr. Weisz Boglárka, Gulyásné

Horváth Tünde, Fábián Erika, Mizser Csongor, Nagy Zoltán, Székely Dorottya

Fotókat készítette: Szász Mária, Mizser Csongor, Jenei Edina

Adatszolgáltatás: KNPI, Örökségvédelmi osztály

Szalkszentmárton

2017. augusztus